LAISVE
Semi-Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y., 11417
Tel. MIchigan 1-6887

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y., under the Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN SEMI-WEEKLY

LAISVĖ—LIBERTY
Dukartsavaitinis

Dalyje Queens apskrities (N. Y.)	$10.00
Kanadoje	$10.00
Kitur užsienyje	12.00$
Jungtinėse Valstijose	$9.00

Pavienio egzemp. kaina 10 centų

PRICE 10c A COPY

No. 96 Ozonę Park, N. Y., 11417 Antr., gruodžio (Dec.) 3, 1963 METAI 52-ji

KRISLAI

O kapitone!
Makbetukai—kas jie?
Marijonų išmintis
Naujam prezidentui—
geriausios sėkmės!

— Rašo **R. Mizara** —

Prieš arti šimtą metų, kai nuo piktadario rankos krito prezidentas Abraomas Lincolnas, poetas Walt Whitmanas rašė:

O kapitone, jau šiurpi
kelionė užbaigta...
Bet širdie! Širdie!
Štai kruvini lašai
Ant denio, kur guli,
Kur miręs parkritai.

Šių dienų JAV poetai panašiai apdainuos **John F. Kenedžio** mirtį, — prezidento, taip pat kritusio kankiniu.

—:—

Pasaulis žino daug šalių vadovų, — karalių ir prezidentų, — kurie buvo nužudyti. Pats Kenedis—ketvirtas JAV prezidentas, miręs nuo užmušėjo rankos. Dramaturgai yra sukūrę daug dramų apie sąmokslus ir užmušėjystes. Antai Šekspyro tragedijoje Makbetas, nužudęs karalių Dunkaną, eidamas prie savo gyvenimo kelio galo, sako:

Smulkiais žingsneliais
bėga mūsų dienos
Lig paskutinės raidės
metų knygoj,
Ir vakarykštė saulė
mums, bepročiams,
Terodo kelią
nebuitin dulkėton...

Klausimas: ar taip galvoja Dallaso makbetai, atėmę JAV prezidentui Kenedžiui gyvybę? Ar Dallaso makbetai susilauks užpelnytos bausmės?

—:—

Įvairūs makbetukai, nuolat puolę prezidentą Kenedį, įžūliai smerkę jo politiką, — naminę ir užsieninę, — dabar plepa nesąmones. Tik pagalvokite, ką nušnekėjo Čikagos marijonų laikraštis. Girdi, Kenedžio tragiška mirtis bubusi atnešta "kerštо... iš komunizmo centro Maskvoje..." ("Draugas," š. m. lapkr. 26 d.).

—:—

K. Marksas aštriai smerkė Linkolno žudikus; šių dienų marksistai dar aštriau smerkia tuos, kurie nužudė Kenedį.

Komunistai ir visi marksistai yra griežti individualinio teroro priešai. Juo labiau tarybiniai komunistai smerkia kiekvieną, prikišusį nagus prie prezidento Kenedžio nužudymo; jie Kenedį gerbia kaip valstybininką ir kaip žmogų.

Kas seka amerikinę spaudą, puikiai žino, kad ir JAV komunistai prezidentą gerbė; entuziastiškai rėmė jo sumanymą, įteiktą Kongresui dėl pilietinių teisių negrams; džiaugėsi Maskvos sutartimi, kurios architektu, be kitų, buvo ir Kenedis.

—:—

Jei Oswaldas, kuri policija paskubėjo prašalinti iš gyvųjų tarpo, ir buvo prikišęs savo piktus nagus prie šios baisios žmogžudystės, tai jis — auka rasistų, aršių sąmokslininkų, Kenedžio neapkentėjų.

Prezidento Kenedžio tragiška mirtis sukrėtė mus visus, visą kultūrišką pasaulį.

Reikia manyti, kad šis sąmokslas anksčiau ar vėliau iškils viešumon. Džiaugtis tenka ir tuo, kad pasaulinė spauda nepaprastai susirūpinusi ir darbuojasi, kad sąmokslininkai būtų išaiškinti.

—:—

Tik prieš apie vieną mėnesį tame pačiame Dallas mieste buvo užpultas **Adlai Stevensonas** mitinge, kuriame jis sakė kalbą Jungtinių Tautų Organizacijos 18-metinės sukakties proga. Kiek ten reikėjo, kad Stevensonas būtų buęs kokio fanatiko užmuštas!..

—:—

Turime naują prezidentą—Lyndon Johnsoną. Linkėkime jam sveikatos, kad jis vykdytų prezidento Kenedžio pradėtą programą—ypatingai, kad stotų už Civil Rights biliaus pravedimą Kongrese, ir už geresnių santykių sudarymą tarp JAV ir Tarybų Sąjungos.

Tikėkime, kad mūsų šalis bus vedama pažangos keliu, kad keliantieji galvą reakcionieriai savo tikslo niekad nepasieks, istorijos lokomatyvo atgal nepasuks.

Į naująjį JAV prezidentą, į visą mūsų šalį šiuo metu yra viso pasaulio atkreiptos akys.

JAV yra 50,000 silpnapročių, besikėsinančių ant prezidento

Washingtonas. — Istorinis sutapimas: tik pora valandų pirm prezidento Kenedžio nužudymo "Long Island Press" dienraštyje tilpo J. Mattis straipsnys "An Army of Crackpots Menaces the President". Jis pasiremdamas Baltojo Namo apsaugos pateiktais faktais plačiai apie tai rašė.

Pasirodo, kad kiekvieneriais metais suima apie 50 silpnapročių, kurie bando įsiveržti į Baltąjį Namą. Secret Service savo rekorduose turi apie 50,000 tokių silpnapročių, kurie serga liga nužudyti prezidentą arba jam pakenkti. Daktarai tą maniją vadina "the presidential complex".

Ne visi jie kėsinasi ant prezidento gyvybės, bet dauguma tą daro. Vienas iš tokių buvo Doyle Allen Hicks, 28 metų amžiaus, iš North Carolina, kuris neseniai su sunkvežimiu išlaužė Baltojo Namo tvorą, viduje važiavo 250 pėdų ir tik 25 pėdos nuo Baltojo Namo buvo sulaikytas. Jis suimtas ir patalpintas ligoninėje su 84 kitais tokiais asmenimis.

Buvęs prezidentų apsaugos viršininkas N. E. Baughman rašė, kad tokie silpnapročiai sudaro rimtą pavojų prezidento gyvybei. Daktarai Joseph Sebastiani ir James Foy per metus ištyrinėjo 40 tokių elementų.

J. Herber pateikė žinių, kad Baltąjį Namą saugojo 58 specialūs policininkai. 1961 metais jie neįleido į Baltąjį Namą 643 "vizitorių", kurie po vienokiomis ar kitokiomis priedangomis norėjo prieiti prie prezidento.

"Duokite daugiau lėktuvų", –Nehru

New Delhi. — Indijos premjeras Nehru reikalauja, kad Jungtinės Valstijos, Anglija ir jų talkininkės duotų dar daugiau modernių karo lėktuvų. Jis sako, būk "Kinija ruošiasi pulti Indiją".

Indijos propagandistai, ypatingai socialistai, kursto žmones prieš Kiniją, jie pasakoja, būk "Kinija pasigrobus 15,000 kvadratinių mylių Indijos teritorijos".

Maskva. — Grįžo iš JAV Mikojanas.

Surado "dievų" pyraguose

Lvovas. — Tarybų Ukrajinos savisauga surado moterų zokoninkių klioštoriuje suokalbininkų centrą. Ten rasta hitlerininko budelio Stefano Bandera vėliavos.

Bandera su savo gauja tūkstančius žmonių nukankino Antrojo pasaulinio karo metu.

Iš užsienio prisiųstuose pyraguose surasta visokių medalikėlių ir kitokių "stebuklingų" dalykėlių virš 3,000.

IŠ VISO PASAULIO

Paryžius.—Virš 1,000 policininkų puolė 10,000 universiteto studentų demonstraciją. Įvyko susirėmimų, buvo areštuota virš 300 studentų.

Madridas. — Po žuvimo JAV prezidento Kenedžio Ispanijoje sutvirtinta apsauga diktatoriaus Franco.

Ankara. — Turkijos delegacija, priešakyje su Senato prezidentu E. Aka, lankėsi Tarybų Sąjungoje. Dabar Turkija užkvietė Tarybų Sąjungos parlamentarinę delegaciją atsilankyti į Turkiją.

Washingtonas. — Lapkričio 27 dieną prezidento Kenedžio ir jo žmonos dukrai Carolinai sukako 6-ri metai. Sukaktyje ji aplankė tėvo kapą.

Bona. — Vakarų Vokietijos teismas nuteisė Georgą Jakobį trims ir pusei metų kalėjimo už komunistinę agitaciją.

Albany, N. Y.—New Yorko valstijos milijonierius gubernatorius Rockefeller is stoja už padidinimą taksų ant įplaukų.

New Yorkas. — Rugsėjo mėnesį į New Yorko uostą buvo atplaukę 1,024 laivai, o spalio—1,060 laivų.

Jakarta. — Indonezija užšaldė Malazijos indėlius bankuose.

Katalikai daro žymių pakaitų religijoje

Roma. — Po penkių savaičių Visuotinis katalikų suvažiavimas nutarė padaryti žymių pakaitų religijoje.

Kardinolai, vyskupai ir arkivyskupai 1,848 balsais prieš 335, prie 2 susilaikiusių, nutarė, kad pamaldos būtų vedamos tautinėmis kalbomis, vietoje to, kaip iki dabar buvo lotynų kalba..

Žinoma, prie to eis laipsniškai. Katalikų suvažiavimas suorganizavo dėl įvairių didesnių kalbų komitetus, kurie paruoš tomis kalbomis pamaldas, tai yra, iš lotynų kalbos jas išvers į tautines.

Pakaitų rezoliucijoje buvo penki sumanymai. Už juos balsavo 2,107 dalyvaujanti, o prieš 35.

Ketvirtas sumanymas yra, kad nuimti nuo žydų tautos atsakomybę už Kristaus nukryžiavojimą. Kaip žinia, iki dabar katalikų maldose ir raštuose buvo sakoma, kad Kristų žydai nukryžiavojo. Istorija rodo, kad legendų paduotomis datomis žydai įvairios Palestinoje jau neturėjo, ją valdė Romos imperija. Net minimi Herodas ir Pilotas, tai buvo Romos pareigūnai. Ši nutarimą katalikų suvažiavimas daro, kad pašalintų nesutikimus tarp jų ir žydų religijų.

Kubos respublika gynyboje daro žymių pakaitų

Havana. — Raul Kastro, Kubos Gynybos ministras, brolis premjero, paskelbė, kad Kubos respublika įveda verstiną kareiviavimą, nes to reikalauja šalies gynimas.

1964 m. balandžio mėnesį jau bus pradėtas vykdyti verstinas kareiviavimas vyrams nuo 17-kos iki 45 metų amžiaus. Moterys nuo 17-kos iki 35 metų galės savanoriai įstoti į gynybos jėgas

Taipgi bus perorganizuotos gynybos jėgos. Dabar Kuboje nebuvo didesnių vienetų gynybos jėgų, kaip batalionai, tai yra nuo 800 iki 1,200 vyrų. Naujai pertvarkytos jėgos turės pulkus ir divizijas.

Dabar Kubos svarbiausias jėgas sudaro milicija, kurioje yra apie 200,000 vyrų ir moterų, o reguliarėje armijoje apie 30,000 žmonių.

Anglija už tęsimą susitarimų

Londonas. — R. A. Butleris, Anglijos užsienio reikalų sekretorius, sako, kad Kenedžio mirtis neturi sulaikyti Rytų ir Vakarų susitarimų.

Jis sako, kad reikia akstinti 18-kos valstybių konferenciją Ženevoje, kad eitų prie sekamų žingsnių: (1) Padaryti sutarčių, užtikrinančių taiką. (2) Įsteigti Rytų ir Vakarų valstybėse sargus, kad nebūtų pasalingo užpuolimo. (3) Daryti viską, kad susiaurintų nuklinį apsigiinklavimą. (4) Pasirašyti nepuolimo sutartį NATO ir Varšuvos apsigynimo sąjungos nariams.

TSRS VĖL BANDO TOLIO RAKETAS

Maskva. — Tarybų Sąjungos vyriausybė pranešė kitoms šalims, kad nuo gruodžio 1 iki 1964 m. sausio 25 dienos jos specialistai šaudys tolio raketomis į Ramųjį vandenyną už 8,000 mylių atstos.

Įspėjo, kad į nurodytas vietas neplauktų laivai.

Tokio. — Čionai vėl pradėjo sttatyti du naftolaivius po $100,000 tonų įtalpos.

Didelis TSRS žygis į Antarktiką

Maskva. — Du dideli TSRS sprūsminiai lėktuvai iš Maskvos išskrido į Antarktiką. Antarktiką jie pasieks su apsistojimais Indijoje ir Australijoje.

Antarktikoje TSRS turi keturias tyrinėjimo stotis: Vostok, Lazarevskaja, Molodežnaja ir Mirnyji. Ten lėktuvais bus skrendama į Žemės Pietinį ašigalį

TSRS lėktuvais ir laivais "Obi" ir "Estija" į tyrimo stotis bus pristatyta naujų įrengimų, jų tarpe traktorių, mechanizuotų rogių ir kitokių prietaisų. Antarktikos tyrime dalyvauja virš 400 TSRS mokslininkų ir technikos specialistų.

TSRS DAKTARAI ATGAIVINO ŽMOGŲ

Maskva. — Tarybų Baltarusijos sostinėje Minske daktarai atgaivino žmogų 43 minutės po to, kai jis buvo numiręs. Tas buvo atlikta Dr. Sergėjaus Lubovo vadovybėje. Pirmiau buvo atsitikimų, kad mirusį žmogų atgaivindavo tik po šešių minučių po mirties.

Cape Canaveral, Fla. — JAV militaristai iššovė 138 svarų naujos rūšies "IMP" satelitą.

Pietiniame Vietname dar toli nuo karo pabaigos

Saigonas. — Pietų Vietnamo partizanai ((Vietcong") ir vėl sudavė smūgių valdžios jėgoms. Dark Rode srityje, šiaurės Vietnamo dalyje, partizanai užėmė du miestelius, o 1,000 valdžios kareivių ir žandarų nėra žinomas likimas.

Tik apie 20 mylių į vakarus nuo sostinės, Saigono, įvyko kitas susirėmimas su partizanais, kur dingo 4 JAV karininkai, valdžia neteko 37 kareivių užmuštais ir 56 sužeistais.

Jau pasireiškė nesutikimai naujoje militaristų valdžioje. Vieni iš jų linkę priimti JAV patarėjų pasiūlymą — daryti žemdirbiams nusileidimų, o kiti, kilę iš stambių dvarponių, tam priešingi. Pamatiniai, tai tas pats skirtumas, kuris dalijo JAV diplomatinius patarėjus su buvusia Ngo Dihn Diemo valdžia.

Saigonas. — Kambodžios pasienyje partizanai vėl sumušė Pietų Vietnamo armijos dalinį. Pati valdžia pripažįsta, kad neteko 57 kareivių užmuštais, daug sužeista, ir yra užmuštų JAV "patarėjų."

Pnompenhas. — Kambodžos vyriausybė praneša, kad Tailandas, kurį remia Jungtinės Valstijos, traukia savo militarines jėgas prie sienos. Tailandas yra daug tvirčiau apsiginklavęs, negu kambodža.

Londonas. — Irako studentai demonstravo prie Irako ambasados protestuodami prieš militaristų diktatūrą.

Leningradas gražus ir didelis

Leningradas. — Leningradas minėjo 220 metų sukaktį. Jį įsteigė Petras Didysis ir nuo to laiko jis buvo Rusijos sostinė, vadinosi St. Peterburgu. Po proletarinės revoliucijos jis tapo antruoju TSRS miestu, nes sostinė buvo perkelta į Maskvą.

Gražus ir didelis Leningradas. Gražūs jo parkai, Nevos pakraščiai, daug gražių namų ir gatvių. Tiltų yra apie 700 ir visi įvairūs.

Nuteisė du nacius už žydų žudymą

Bona. — Nuteistas visam amžiui kalėjimo Gunter Fuchs, buvęs Hitlerio gvardijos (S. S.) karininkas, ir viršininkas Lodžio mieste, Lenkijoje. Lodžiuje buvo nužudyta 15,000 žydų.

Kitas Hitlerio gvardijos karininkas Otto Brandfisch, buvęs hitlerininkų viršininkas Cholme, Lenkijoje, kur buvo nužudyta irgi apie 15,000 žydų, nuteistas 13-kai metų kalėjimo.

Paryžius. — Sustreikavo 300,000 geležinkeliečių.

VĖLIAUSIOS ŽINIOS

Pekinas. —Kinijos premjeras Chou Enlajus, Užsienio ministras maršalas Chen ir eilė kitų pareigūnų gruodžio mėnesį vyks į Egiptą, Ganą, Gvinėją, Malį, Samalį, Tanganiką, Alžyrą ir Albaniją.

Oslo. —Norvegijos mokslininkai ruošiasi šunimis vykti į Žemės Šiaurės ašigalį. Tam žygiui pasirengę 12 mokslininkų, kurie pasiims apie 100 šunų ir rogėmis keliaus tyrimo sumetimais.

Montrealis. — Kelios minutės po to, kai Trans-Canada lėktuvas "DC-8" pakilo ore, susprogo. Nelaimėje žuvo 118 žmonių.

Washingtonas. — Tarybų Sąjunga perdavė Jungtinėms Valstijoms informacijas apie Lee Oswaldą, kurios buvo surinktos, kada jis gyveno TSRS.

Dakaras, Senegalas.—Įvyko nelaimė keleivinio lėktuvo, kuriame buvo 70 keleivių. 10 jų užmušė, o 60 sužeidė.

Washingtonas. — Padėkos dieną JAV prezidentas L. Johnsonas savo kalboje išreiškė viltį, kad amerikiečiai pamirš savo senus nesutikimus, o ateityje visi bus tolerantiški vieni linkui kitų, nepaisant kokios spalvos jie yra.

Washingtonas.—Prezidentas Johnsonas paskyrė septynis žmones tyrinėti prezidento Kenedžio nužudymą. Tyrinėjimo pirmininku paskirtas Earl Warrenas, JAV Aukščiausiojo Teismo pirmininkas.

Karakas. — Venezuelos diktatoriška Betancourto valdžia giriasi, kad rinkimai pavyko.

Londonas. — Lapkričio 30 dieną sukako 89 metai buvusiam Anglijos premjerui Windsorui Churchillui.

Helsinkis. — Suomija gavo iš TSRS "MIG" mūšio lėktuvų.

E. St. Louis, Ill. — Čionai baigė statyti ligoninę už $5,000,000.

LAISVE

LITHUANIAN SEMI-WEEKLY

PUBLISHED BY THE LAISVE, INC.

Published Tuesdays and Fridays, except in case of Holidays

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK 17, N. Y.

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.

Established April 5, 1911 — ROY MIZARA, Editor

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year, ...	$9.00	Canada, Lat. Amer., per year,	$10.00
United States, per 6 months	$5.00	Canada, Lat. Amer., 6 months,	$5.50
Queens Co., per year	$10.00	Foreign countries, per year,	$12.00
Queens Co., per six months	$5.50	Foreign countries, 6 months,	$6.50

Pasaulis nori teisybės!

KENEDŽIO UŽMUŠIMO dalykas, viskas rodo, patapo tarptautiniu dalyku—pasaulio spauda, komunistinė ir kapitalistinė spauda, netiki tuo, ką plepą Dallaso policija, atsisako sutikti su policijos vadovo pareiškimu, būk su Oswaldo užmušimu, visas dalykas jau "baigtas".

United Press International spaudos korespondentas Londone rašo, kad pasaulis netiki tuo, ką aiškina Dallaso policija dėl prezidento Kenedžio užmušimo, ir dėl įtarto jo užmušėjo Lee H. Oswaldo nušovimo. Visiška nesąmonė sakyti, rašo Londono "Daily Telegraph", kad prezidento užmušimo reikalas jau baigtas.

Hamburgo žurnalas "Die Welt" skelbia, jog prezidento užmušimas ir jo tariamo užmušėjo nušovimas "sukelia mišką klausimų."

Kita spauda, angliška ir kitokia, aiškiai pasisako, kad būtų tiesiog kvaila tikėti, jog prezidentą užmušė "komunistas", ir būk čia buvęs "komunistinis sąmokslas jį užmušti."

Čia, atrodo, buvo sąmokslas, bet ne komunistinis, o rasistų, tų, kurie Kenedį visaip šmeižė, kurie kovojo prieš jo programą. Komunistai, kaip žinia, prezidento Kenedžio pateiktą Kongresui programą civilinių laisvių klausimu visais būdais rėmė ir tik norėjo, kad Kongresas ji priimtų taip, originaliai, kaip jis buvo pasiūlytas.

Tarybų Sąjunga skaitė prezidentą Kenedį valstybininku, kuris norėjo gerinti santykius tarp JAV ir Tarybų Sąjungos.

Jokie plepalai, kokius skleidžia anti-komunistinė spauda, negalės prikergti šio sąmokslo "komunistų konspiracijai". Čia sąmokslas buvo padarytas reakcionierių, ir reikia visa daryti, kad jis būtų išaiškintas ir paskelbtas pasauliui.

Atsiminkime: prezidento Kenedžio užmušimas šiuo metu yra tarptautiniame teisme. Tačiau tas teismas be amerikinių pastangų ir atviro žodžio nebus išaiškintas.

Naujasis prezidentas

NETENKA NEI AIŠKINTI, kad kiekvienas padorus amerikietis nuoširdžiai linki naujam prezidentui Lyndon H. Johnsonui geriausios sveikatos ir sėkmės naujose pareigose.

Pabrėžtina, kad prezidentas Johnsonas turėjo svarbų pasitarimą su Mikojanu, Tarybų Sąjungos pirmuoju vicepremjeru, atvykusiu specialiai į prezidento Kenedžio laidotuves. Visam pasauliui aišku, jog šiandien, norint išlaikyti taiką, norint sušvelninti šaltąjį karą, reikia, kad tarp Jungt. Valstijų ir Tarybų Sąjungos santykiai gerėtų, o ne prastėtų.

Naujasis prezidentas kaip tik turi visas progas tai padaryti.

Pačios tvirčiausios pasaulyje valstybės šiuo metu yra—Jungt. Valstijos ir Tarybų Sąjunga. Jei tarp jų bus susitarimas, jeigu jos ves politiką už taikų sambūvį, jei jos tęs Maskvos sutarties dvasią, tai ir visas pasaulis jausis ramiau, taikos išlaikymo klausimas bus tvirtesnis, žmonija galės lengviau atsidusti.

— : —

NIUJORKO "TIMES" redaktorius Turner Catledge savo laikrašty lapkr. 27 d. spausdina laiškutį, kuriuo atitaiso klaidą. Lapkričio 25 d. "Timese", rašo redaktorius, buvo išspausdinta žinia, kurioje Lee Harvey Oswald buvo pavadintas "prezidento Kenedžio užmušėju." Redaktorius tai pataiso tokiais žodžiais:

"Nors Oswaldas buvo apkaltintas užmušimu ir Dallaso policija manė, kad ji turinti pilną bylą prieš jį, tačiau jis nebuvo teistas ir surastas kaltu. Einant amerikine teisės sistema, Oswaldas yra nekaltas tol, kol jis teisme būtų tokiuo surastas..."

Donelaičio jubiliejus arti

TIK UŽ VIENO MĖNESIO (1964 m. sausio 1 d.) sukaks 250 metai, kai gimė įžymusis Lietuvos poetas Kristijonas Donelaitis. Jubiliejui atžymėti Tarybų Lietuvoje ir visoje Tarybų Sąjungoje ruošiamasi labai plačiai. Elta rašo:

"Lietuvos TSR Rašytojų sąjungoje įvyko K. Donelaičio gimimo 250-ųjų metinių jubiliejaus respublikinio komiteto eilinis posėdis.

Jį atidaręs, komiteto pirmininkas akademikas K. Korsakas papasakojo, kaip respublikoje ruošiamasi šiai reikšmingai sukakčiai. Greta kitų organizuojamų priemonių drg. Korsakas nurodė, kad respublikos leidyklos jau atidavė spausdinti nemaža K. Donelaičio sukakčiai skirtų leidinių, kad paruoštas jubiliejinio pašto ženklo projektas, kad vyksta didžiojo poeto kūrybai skirtas dailiojo skaitymo konkursas.

Neseniai Tarybų Lietuvoje ir Kaliningrado srityje viešėjo Visasąjunginės jubiliejinės komisijos K. Donelaičio sukakčiai pažymėti pirmininkas Lenininės premijos laureatas A. Prokofjevas. Kartu su juo į Kaliningradą važiavęs Lietuvos TSR kultūros ministras J. Banaitis komiteto posėdyje papasakojo įspūdžius iš kelionės po tas vietas, kur gyveno ir kūrė didysis poetas. J. Banaitis pažymėjo, kad Kaliningrado srities ir Nesterovo rajono vadovaujantys darbuotojai skiria daug dėmesio artėjančiam jubiliejui, tvarko vietas, susijusias su K. Donelaičio vardu.

Kultūros ministerijoje ruošiami K. Donelaičio gyvenimui ir kūrybai skirti stendai, kurie bus pasiųsti į Kaliningrado sritį. Su paskaitomis apie didįjį poetą artimiausiomis dienomis ten taip pat nuvyks mūsų respublikos kultūros darbuotojai.

Komiteto posėdyje pasiruošimo jubiliejui klausimais kalbėjo Lietuvos KP CK ideologinio skyriaus literatūros, meno ir spaudos sektoriaus vedėjas A. Laurinčiukas...

Nutarta vietoje, kur gyveno K. Donelaitis, pastatyti paminklinį akmenį. Buvo priimti dailininko B. Vyšniausko sukurtų jubiliejinio medalio ir bareljefo projektai. Jubiliejinio komiteto nariai taip pat aptarė eilę kitų šiai sukakčiai pažymėti skirtų priemonių."

Kas ką rašo ir sako

TARYBINĖ SPAUDA IR VEIKĖJAI DĖL KENEDŽIO NUŽUDYMO

Tarybų Sąjungos spauda labai plačiai rašė apie užmušimą prezidento Kenedžio. Vilniaus "Tiesa" (lapkričio 24 d.) išspausdino pirmajame puslapy prezidento Kenedžio foto nuotrauką ir pareiškimus įžymių tarybinių veikėjų, pasiųstus naujam JAV prezidentui Lyndonui B. Johnsonui, taipgi užmuštojo prezidento našlei.

Mes čia paduosime N. Chruščiovo pareiškimą prezidentui Lyndonui B. Johnsonui. Jis seka:

Labai nuliūdau, sužinojęs, kad tragiškai mirė įžymus valstybės veikėjas — Jungtinių Amerikos Valstijų prezidentas p. Džonas Fitžeraldas Kenedis.

Dž. F. Kenedžio mirtis yra skaudus smūgis visiems žmonėms, kuriems brangi taika ir Tarybų Sąjungos - Amerikos bendradarbiavimas.

Piktadariškas TV prezidento nužudymas tuo metu, kai taikingųjų tautų pastangų dėka išryškėjo tarptautinio itempimo mažėjimo požymiai ir atsivėrė perspektyva TSRS ir JAV santykiams gerinti, kelia tarybinių žmonių pasipiktinimą šio niekšiško nusikaltimo kaltininkais.

Iš asmeniškų susitikimų su prezidentu Dž F. Kenedžiu aš prisiminsiu jį kaip plačių pažiūrų veikėją, realiai vertinusį padėtį ir siekusį rasti būdus, kaip derybomis išspręsti tarptautines, dabar pasaulį skiriančias problemas.

Tarybų Sąjungos vyriausybė ir tarybinė liaudis liūdi kartu su amerikiečių tauta dėl šio skaudaus smūgio ir tikisi, kad pastangos išspręsti ginčijamus klausimus, prie kurių nemažu indėliu prisidėjo prezidentas Dž. F. Kenedis, bus toliau dedamos taikos interesais, visos žmonijos labui.

Priimkite, p. prezidente, mano asmeninę užuojautą.

Tame pat "Tiesos" numery telpa APN agentūros bendradarbės N. Strelcovos rašinys. Žurnalistė šitaip pasisako:

Vienoje tykioje JAV Dalaso miesto gatvėje Techaso valstijoje stovi niekuo nejžymus dviaukštis namas. Gyvena jam gan žinomas generolas Edvinas Vokeris, kurio vardas susijęs su gėdingais negrų veikėjų persekiojimais. "Pasižymėjęs" per šlykščią kampaniją prieš negrų mokslei vius Litl Roke, o paskui — piudant Džeimsą Meriditą, šis generolas neseniai sugrįžo savo tėviškėn į Dalasą. Tiesa, tai įvyko ne visai jo valia: pripažintas psichiškai nenormalus, jis, valdžios organams rekomenduojant, buvo pasiųstas į Techasą, kad jį nuolat stebėtų vietinis psichiatras.

Kai kas Jungtinėse Amerikos Valstijose tikėjosi, kad pagaliau Vokeris nusiramins ir pagalvos, kodėl jo vardas kelia neapykantą. Kai kas tikėjosi, kad, ėmęs, pavyzdžiui, auginti gėles arba kolekcionuoti degtukų dėžučių etiketes, generolas Vokeris pradės elgtis kiek ramiau. Bet, pasirodo, tokių planų generolas neturėjo. "Neramumo dvasia" nedavė jam ramybės. Liguista vaizduotė piešė baisius vaizdus: jį supą "raudonieji," jis vienas tegalįs išgelbėti Ameriką, jis vienas tegalis vadovauti tikrųjų "amerikinės demokratijos" gynėjų būriams. Negalėjo eksgenerolas neišpėti savo tėvynainių apie gresianti jiems pavojų. Ir leidosi jis į daugiadienį vojažą po šalies miestus. Kalbėdamas mitinguose ir susirinkimuose, velnio apsėstas fanatikas ragino amerikiečius atakuoti Kubą, persekioti žmones, priklausančius bet kurioms pacifistinėms organizacijoms. Vokerio nejaudino, jog tėvynainiai sutinka jį pernelyg jau šaltai. Guosdamasis tuo, kad daugelis didžiųjų žmonių nebuvo pripažinti dargi iki pat mirties, jis ir dabar nesiliauja smarkiai veikęs.

Dalasiečio "pasiutėlio" siautėjimas, jo neapykantą viskam, kas pažangu, jau tapo miesto gyventojų priežodžiu, padarė jį pajuokos objektu milijonų žmonių akyse. O štai ir jo paskutinis ekscesas. Neseniai miestą aplankė JAV nuolatinis atstovas Suvienytųjų Suvienytųjų Nacijų Organizacijos Adlajus Styvensonas. Trumpą laiką prieš tai jam teko paremti SNO rezoliuciją dėl rasinio diskriminavimo politikos nutraukimo. Styvensonui viešint šiame "taikiame" mieste, dvi ekspensyvios damos — iš tų, kurios gėrisi Edvinu Vokeriu, — neįstengė sulaikyti apnikusių jas "kilnių" jausmų ir spiovė jam į veidą. O trečia, ne mažiau energinga "rasės grynumo" gynėja, dūrė oficialiam asmeniui kažkokiu plakatu...

Miesto valdžia buvo priversta atsiprašyti Styvensoną. Tada Vokeris, protestuodamas prieš šį municipalinės valdžios žingsnį, iškėlė prie savo namo nacionalinę vėliavą, bet... aukštyn kojomis. "Aš protestuoju prieš atsiprašymą!" — šaukė jis apsiputojęs.

Kaip pranešai amerikiečių spauda, pastaruoju metu Edvinas Vokeris atvirai lanko kažkokį Baironą de lia Bekultą, kuris suimtas kaip įtariamas nužudžius žinomą JAV negrų judėjimo veikėją Medegrą Eversą. Vokeris ne tik reiškia žudikui savo simpatijas, bet net vadina jį "narsiu žmogumi," ištikimu "amerikinės demokratijos principams." Šio cinizmo sukrėsti korespondentai kreipėsi į eksgenerolą paaiškinimų. Net jiems pasirodė, kad jis "per toli nuėjo," mėgindamas paversti banditą didvyriu. Vokeris korespondentams pareiškė, jog Everso veikla buvusi, girdi, "ne valstybės interesais" ir todėl Bekulto poelgis mažų mažiausia vertas, kad Amerika ji šlovintų.

Gydytojai Edviną Vokeri pripažino sutrikusios psichikos žmogumi. Deja, tokia diagnozė vis dar nepadaryta kai kuriems jo dvasiniams bendražygiams ir ikvėpėjams. O gaila...

SVEČIAI IŠ NEPALO

VILNIUS. — Tris dienas Vilniuje svečiavosi įžymus Nepalo visuomenės veikėjas, pasaulinės budistų brolijos vice-prezidentas Amritananda Bikchu, atliekantis turistinę kelionę po tarybinių respublikų sostines.

Susipažinęs su Vilniaus miesto įžymybėmis, Amritananda Bikchu išvyko į Rygą. V. N.

Londonas. — Tarybų Sąjunga vėl pardavė 25 tonas aukso už $30,000,000.

Eilučių ugnis

(Iš atsiminimų)

Senais laikais nelegaliai pakliūdavo į Lietuvą literatūrinis žurnalas "Priekalas." Jį redagavo rašytojas B. Pranskus. Kas jį prirašydavo? Tai Tarybų Sąjungoje gyveną lietuviai rašytojai: V. Kapsukas, E. Tautkaitė, A. Dabulevičius, B. Pauliukevičius ir kiti. Bet jame bendradarbiavo ir Lietuvos kalėjimuose laikomi gabūs literatai: A. Guzevičius, A. Maginskas ir kiti. Jame du eilėraščius atspausdino Salomėja Nėris. 1931 m. redakcija gavo keletą kūrinių iš Cvirkos.

Kartais kai kuriuos kūrinius "Priekalas" perspausdindavo iš Kauno politinių kalinių žurnalo, ranka parašyto spausdintomis raidėmis, "Kovotojas." Štai, "Priekalo" 1937 m. 2 numeryje iš to žurnalo įdėtas Kriaušos apsakymas "Andriaus palikimas." Gan meistriškas. Siužetas: pagrindinio herojaus—politinio kalinio pergyvenimai dėl nuteisto mirti kovotojo. Kūrinys parašytas jausmingai, vaizdinga kalba. Bet kas gi tas autorius? Manau: tai studento Vinco Lieponio apsakymas. Faktai? 1935 metais Vincas Lieponis redagavo "Kovotoją." 1936 m. vasario mėnesį iš jo gavau laišką, rašytą "Kovotojo" redakcijos vardu: jis gan įdomiai reiškė savo nuomonę apie mano eilėraščius.

Vincas Lieponis tarnavo Kaune kariuomenėje. Jis pokalbyje draugams pasakė: "Sovietų Sąjungoje darbininkai ir valstiečiai gyvena geriau, negu Lietuvoje.' Už tai kareivį nubaudė 14 metų kalėjimo.

Tame "Priekalo" numeryje atspausdinta A. Ramučio—Šarmaičio—dabar puikaus istoriko — recenzija "Politinių kalinių laikraštis." Tai nuoširdus atsiliepimas apie "Kovotoją." Autorius teigia: "Kiek kantrybės reikėjo politkaliniams, kad juos (straipsnius) parašytų, besislapstant budrios kalėjimo sargų akies!.. Čia ir straipsniai apie Lietuvos valstiečių judėjimą Lenino, V. Kapsuko, Barbiuso mirties paminėjimo straipsniai... Laikraštis stengiasi duoti atsakymą į visus svarbius, gyvenimo iškeltus, klausimus. Ir, reikia pasakyti, kad "Kovotojas" tą uždavinį neblogai atlieka..." Čia autorius šiltai paminėjo mano "A. Barbiusas — didysis proletariato rašytojas" ir "Žengiant didžiuoju Lenino keliu." Jie buvo įdėti "Kovotojo" 1936 m. 1 (12) numeryje.

1933 m. liepos mėnesį laikraščio Amerikos lietuvių "Laisvės," "Proletarų meno" skyriuje atspausdinau A. Badaičio slapyvardžiu recenziją "Darbas" bedarbės metu." Joje teigiamai įvertinau A. Venclovos apsakymą "Po auksiniu Italijos dangumi." V. Montvilos, K. Jakubėno eilėraščius. Smerkiau K. Borutos eserizmą. Koks kurjozas! Tik dabar sužinojau: "Priekalo" 1937 m. 9 numeryje duotas redakcinis įvertinimas tos mano recenzijos. Žurnalas man priminė: pervertinu kai kurių rašytojų pažangumo bruožus. Žinoma, man idėjiniu požiūriu dar trūko įgudimo. Bet visgi man buvo lengviau Lietuvoje gyvenančių lietuvių rašytojų kūrybą išanalizuoti, negu "Priekalo" darbuotojams, gyvenantiems toli už Lietuvos ribų. Mat, tuos rašytojus žinojau ne tik iš kūrinių, bet ir iš pokalbių su jais.

Pirmą kartą "Priekalą" perskaičiau 1932 metais. 1933 m. jam pasiunčiau aštuonis eilėraščius. Per draugus. Bet tas "paštas" pateko į fašistų nagus. Už tuos eilėraščius gavau honorarą —10 metų kalėjimo!

Atsidūriau už grotų. Atitrūkau nuo spaudos. Bet pančiai skatino rašyti patriotiškiau ir patetiškiau. 1936-1937 m. Amerikos žurnalas "Šviesa" atspausdino mano kelis eilėraščius ir ilgą recenziją apie žurnalą "Literatūra," išleistą įžymiųjų lietuvių pažangiųjų rašytojų. Jo medžiagą surinko ir redagavo K. Korsakas.

Tuomet nežinojau tų savo rankraščių likimo. Pasirodo, "Priekalo" 1936 m. 11 numeryje apie tuos mano laikus rašė B. Pranskus V. Vėliavinio slapyvardžiu. B. Pranskus, recenzuodamas "Šviesos" žurinalą, teigė: "Poezijos skyriuje didžiausią dalį užima A. Liūnaičio eilės "Ant Nemuno ir Volgos kranto" ir "Keturi komunarai." Eilių temos ir net priėjimas — sugretinti priešpastatant atskirus vaizdus fašistinėje Lietuvoje (Nemuno krantuose) ir socialistinėje Sovietų Sąjungoje (Volgos krantuose) — geras... A. Liūnietis, matyt, yra pradedantis rašinėti draugas, sėdįs Lietuvos fašistų kalėjime."

"Priekalas" aukštai vertino "Kovotojo" bendradarbių kūrinius. "Kovotojas" buvo leidžiamas 1931-1940 metais. Tur būt, išėjo apie 20 numerių. 1933 m. jame A. Guzevičius, kuris dabar žinomas plačiai kaip rašytojas, įdėjo apybraižą "Pas vado kapą" — apie Vladimirą Iljičių. Jį redagavo M. Šumauskas, K. Petrikas, V. Lieponis, A. Guzevičius, A. Gailevičius ir kiti. 1936 m. "Kovotojo" 2-5 numerius, t. y. keturis to žurnalo numerius, suredagavo šių eilučių autorius. Buvau išrinktas to žurnalo redakcinės kolegijos nariu. Kodėl keitėsi redaktoriai? Kalėjimo administracija mėtė iš kameros į kamerą labiau išsilavinusius draugus. Ji žinojo: politiniai kaliniai ir už grotų nerimsta, veikia, ruošiasi būsimiems mūšiams.

Tą ugnelę priešas gesino. Neužgesino. Iš kibirkščių, iš ugnelių įsidegė skaisti lietuvių literatūros ugnis.

A. Liepsnonis

1963. V. 16 d., Kaunas

Astronomo ragai

Didysis Azerbaidžano mokslininkas, astronomas ir trigonometrijos kūrėjas Nasiredinas Tusis kartą gavo progą įteikti kalifui Mustasimui savo rašinį. Tačiau vietoj lauktos malonės, užsitraukė tik nelaimes. Kalifas, matyti, astronomų nemėgęs, tik trumpai peržvelgė rašinį, tuoj jį sudraskė ir numetė žemėn. Pastebėjęs pykčio ir apmaudo išraišką mokslininko veide, kalifas ironiškai paklausė: "Iš kur tu esi! Iš Chorasano! Girdėjau, kad chorasaniečiai turi ragus. Kur gi tavo ragai!" Sunkiai valdydamasis, Tusis davė suprasti kalifui, kad ragai buvę palikti namuose ir kalifui esą nereikalingi. Užtai astronomas buvo persekiojamas. Jis slapstėsi, buvo ištremtas ir kalinamas.

Žiauriuose viduramžio karuose chanas Chulagas išlaisvino Tusį ir padarė jį savo patarėju. 1258 metais Chulago kariuomenė paėmė kalifato sostinę Bagdadą. Tada Tusis tarė kalifui: "Štai, dabar aš atėjau su ragais". Tačiau, kaip susidoroti su kalifu, kuris buvo labai įgrisęs savo valdiniams, ypač tiurkamas! Ar neužrūstins Alachą kalifo nužudymas? Juk musulmonai kalifą laikė Mahometo įpėdiniu žemėje. Šiam klausimui iš spręsti Tusis pasiūlė eksperimentą. Kalifą įkišo į maišą, o aplinkui pastatė stebėtojus sekti, ar nepasirodys danguje koks įspėjamasis ženklas. Iš pradžių kareiviai atsargiai badė maišą, bet toliau, įsitikinę, kad Alachas į tai visai nereaguoja (nė debesėlio nepasirodė giedrame danguje), ėmė tvoti basliais, kol maišas aprimo.

Pradedančiam grafikui

VILNIUS. — Respublikos liaudies meno rūmai išleido grafiko E. Jurėno knygą "Pradedančiam grafikui." Ji padės dailininkui-mėgėjui nuosekliai pažinti ir išmėginti savo jėgas šioje dailės šakoje. Knygoje pasakojama apie grafikos techniką, piešinio paruošimą, raižymą, raižymo bei spausdinimo įrankius. Knyga gausiai iliustruota įvairia technika atliktais pavyzdžiais—J. Kuzminskio, V. Jurkūno, A. Makūnaitės, A. Kučo bei kitų žinomų lietuvių grafikų darbais.

E. Jurėno knyga išleista 3 tūkstančių egzempliorių tiražu. (ELTA)

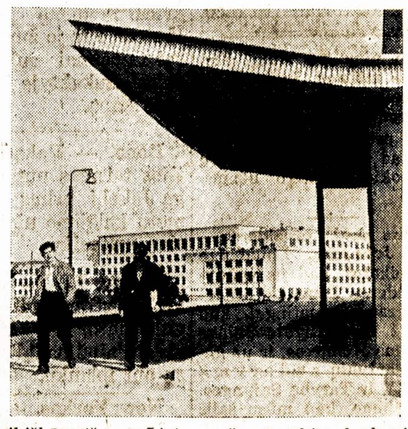

Noreikiškėse išaugo Lietuvos žemės ūkio akademijos studentų miestelis. Spalio švenčių išvakarėse pagrindiniuose mokymo korpusuose įsikūrė studentai.

Nuotraukoje: Lietuvos žemės ūkio akademijos miestelio bendras vaizdas.

Singapuras. — Čionai pasireiškė cholera susirgimų,

Džiordano Bruno

Prieš 363 metus popiežiaus inkvizicija Romoje, Gėlių aikštėje sudegino ant laužo įžymų italų mąstytoją, materialistą Džordano Bruno. Veikale "Apie didvyrišką entuziazmą" Džordanas Bruno rašė apie didžias natūras, kurios savo mąstymo kančiose uždega proto šviesą ir su ja eina į nemirštamo švytėjimo garbę ateities kartose, apie žmones, kurių mirtis vienaname amžiuje suteikia jiems gyvybę visuose vėlesniuose amžiuose.

Džordanas Bruno kilęs iš liaudies. Jis gimė mažame Nolos miestelyje netoli Neapolio, vargingoje šeimoje 1548 metais. Penkiolikos metų jis įstojo į domininkonų vienuolyną. Jaunas vienuolis, pasižymėjęs didele išmintimi, drąsiai reiškęs savo abejones tikėjimo tiesomis, buvo įtartas erezijų skelbimu. Bruno teko bėgti iš vienuolyno; jis metė vienuolio rūbus ir greitai po to paliko Italiją.

Džordanas Bruno apkeliavo daugelį šalių, kur skleidė naują pasaulėžiūrą, nusilenkiančią mus supančio materialaus pasaulio didybei. Jis lankėsi Prancūzijoje, gyveno Oksforde ir Londone, Ženevoje ir Vitenberge. Visur Bruno kovojo prieš viduramžių scholastiką ir asketinę bažnytinę moralę.

Būdamas nepaprastai išsilavinęs žmogus, jis nepriklausė jokiai miesčioniškai mokslininkų korporacijai. Bruno visą laiką persekiojo bažnytininkai ir mokytieji bažnyčios tarnai. Neturėdamas pastovios gyvenimo vietos, o svarbiausia —jokių lėšų pragyvenimui, Džordanas Bruno sunkiai vargo ir pagaliau pateko į pinkles, kurias buvo paspendusi jam Romos bažnytinė inkvizicija. 1592 metais Džordanas Bruno buvo suimtas. Inkvizicijos kalėjime Dž. Bruno išbuvo daugiau kaip septynerius metus, ir jokie kankinimai jo nepalaužė. Sužinojęs apie pasmerkimą mirti, jis pasakė žinomąjį savo posakį: "Jūs su didesne baime tariate savo nuosprendį, negu aš jį išklausau". Džordanas Bruno buvo gyvas sudegintas ant laužo 1600 metų vasario 17 d.

Už kokius "nusikaltimus" žuvo šis proto milžinas inkvizicijos liepsnose?

Džordanas Bruno rėmėsi įžymaus lenkų mokslininko Nikolajaus Koperniko mokslu. Kopernikas XV-me amžiuje paskelbė, kad mūsų Žemė nėra pasaulio centras, kaip tai įrodinėjo biblija. Jis teigė, kad pasaulio centras yra Saulė, kad Žemė sukasi aplink ją su kitomis planetomis. Už tai Koperniko knygos buvo Romos popiežiaus uždraustos, o pravoslavų bažnyčios sinodas draudė net ir tas knygas, kuriose minimas Koperniko vardas.

Džordanas Bruno, remdamasis heliocentrine Koperniko sistema, nuėjo dar toliau. Jis įrodinėjo, kad ir Saulė nėra galutinis pasaulio centras. Jis teigė, kad gamta esanti begalinė, kad joje egzistuoja daugybė pasaulių, ir kiekvienas iš jų galįs būti laikomas visatos centru. Bruno rašė, kad egzistuoja "nesuskaičiuojamos saulės, nesuskaičiuojamos žemės, kurios sukasi aplink savo saules, panašiai, kaip ... mūsų planetos sukasi aplink mūsų saulę".

Bruno teigė, kad begalinė gamta esanti materiali, niekieno nesukurta ir niekieno nesunaikinama. Pačioje gamtoje glūdi kūrybinis principas, vidinis pradas, kuris gimdo įvairiausius reiškinius.. Materija nuolat juda ir vystosi, ir tame kūrybiniame procese ji pati sugeba sukurti įvairiausias formas. Džordanas Bruno įrodinėjo, kad nėra esminio skirtumo tarp Žemės ir kitų visatoje egzistuojančių kūnų ir rašė, jog danguje galima rasti tą patį, ką ir Žemėje: tuos pačius elementus, tas pačias varomąsias jėgas, tuos pačius gamtos dėsnius.

Įdomios Džordano Bruno pažiūros į žmogų ir jo moralę. Jis vienodai smerkė ir vienuolių asketizmą, ir palaidą didžiūnų gyvenimo būdą. Bet labiausiai jis neapkentė buko žmonių ribotumo, tamsaus nemokšiškumo ir prietaringumo. Bruno karštai tikėjo kūrybine žmogaus energiją, jo sugebėjimu sulaužyti visas kliūtis, neleidžiančias pažinti tiesos. "Proto jėga niekada nesustos ties pažinta tiesa, visada eis į priekį ir toliau, į nepažintą tiesą", —rašė Dž. Bruno, ir šie jo žodžiai kovingai skamba ir mūsų laikais.

Džordanas Bruno nepagailėjo religijos ne tiktai jos "dangiškuose", bet ir jos "žemiškuose" reikaluose. Jis teigė, kad religija ardo visuomenės dorovę, gąsdina žmones įsivaizduojamomis pragaro baisybėmis, ir despotai, tironai, pasinaudoja religija tautų pavergimo tikslais. Ta prasme, jo nuomone, inkvizicija esanti religijos įkūnijimas. Džordano Bruno veikaluose mes sutinkame aiškiai išreikštą mintį, kad religija, tai nuodai. Jis rašo, kad iš vienos kartos į kitą persiduodančios įvairios ydos, religijos nuodai, kurie sukelią nesantaiką, žmonių savitarpio žudynes, pasėja piktžoles, kurios naikina gerus vaisius.

Pagrindinės, Bruno nuomone, sąlygos išvaduoti žmones iš religijos — tai religinių ginčų nutraukimas ir žmonijos išsivadavimas iš bažnytininkų. Jis sakė, kad būtinai reikia atsisakyti nuo parazitinių dvasininkų išlaikymo liaudies pinigais.

Tokiu būdu, istorinis Džordano Bruno vaidmuo ne tiktai tas, kad jis išvystė Koperniko mokymą ir pagrindė jį filosofiškai, ne tiktai tas, kad jis išreiškė genialų spėjimą apie erdvės begalybę ir suformulavo savo mokymą į darnią teoriją, bet ir tas, kad jis yra mokslinės pasaulėžiūros kūrėjas. Džordanas Bruno — iš esmės ateistas. Savo ateizmą jis įrodė visais savo pasisakymais, visu savo gyvenimu, kova ir mirtimi ant religininkų sukrauto laužo.

Džordanas Bruno, atidavęs visą savo gyvenimą ir gyvybę kovai su reakcine viduramžių ideologija, yra artimas ir mūsų epochai. Jo vardas brangus darbo žmonėms, kurie paveldi visa geriausia, ką yra sukūrusi žmonija.

A. Gulbinskienė

Skirtingas moralės supratimas

(Paskaita, skaityta lapkričio 3 d. LLD 190 kp. susirinkime)

Iš senų laikų ypatingą dėmesį dorovės bei moralės klausimams skiria visų tikybų dvasininkai pamoksluose bei įvairiuose pasikalbėjimuose. Jie stengiasi įrodyti, jog vien tikėjimas sulaiko žmogų nuo blogų poelgių ir įdiegia jam aukštus idealus...

Tikiu, jog ne vienas iš mūsų esame girdėję mūsų dvasininkų skleidžiamus teigimus: atimk iš žmogaus tikėjimą, jis pasiliks be moralinių principų. Tai yra dvasiškių mėgiamiausias įrankis žeminti žmones, atsisakiusius nuo tikybinių paslaugų .

Kodėl dvasiškiai savinasi šį dorovės klausimą, yra daug priežasčių. Mūsų tėvynėje Lietuvoje, o kartu ir visoje Tarybų Sąjungoje, kunigai taip elgiasi, matomai, ne dėl pačios dorovės, bet grynai kitais sumetimais; susikūrus socialistinei santvarkai, maždaug trečioje žemės rutulio dalyje, religija ten neteko privilegijuotos padėties, negali vartoti prievartos tikinčiųjų atžvilgiu, likosi pakirstas religijos socialinės šaknys, didelės žmonių masės išsivadavo iš tikybinių prietarų taip, kad tikinčiųjų skaičius žymiai mažėja, dvasininkai aišku, daro viską, kad šį procesą kiek galima sulėtinti ir kartu sudaryti tokį įspūdį, kad kunigai yra vieninteliai moralės skelbėjai ir palaikytojai. Tuo būdu norima pakelti puolančios religijos autoritetą.

Kai kas gali manyti, jog čia atliekamas geras darbas, rūpinamasi piliečių dorove. Tai visiškai klaidingas galvojimas, nes religininkų dorovė — tai tik nuverstųjų išnaudotojų moralė, svetima darbo žmonių poreikiams.

Ar religija sukuria dorovę?

Visų pirmiausia pažvelkime į minimus dorovės kūrėjus. Štai pirmas pavyzdys— prelatas Olšauskis. Šis moralybės skelbėjas ne tik kad nužudė savo mylimąją, bet jis yra peržengęs ir visas kitas moralės normas. Tą patį galime pasakyti ir apie kunigą Macochą, kunigą Schmidtą ir eilę kitų.

Mums irgi nėra paslaptis, jog ne vieną prabaštėlį suviliotos gaspadinės nutraukė nuo altoriaus. Deja, šiuose atvejuose jie mums pasako: nežiūrėk, ką kunigas daro, bet klausyk, ką jis sako.

Nors daug amžių religija reiškiasi kaip moralinė žmonių mokytoja ir savo įsakymus laiko dievo duotais, tačiau nei ji, nei dievai nesukūrė moralės; dorovės normos atsirado tada, kai žmogus tik išsiskyrė pranašesniu iš kitos gyvūnijos. Taigi dorovė yra senesnė už religiją — religija atsirado žymiai vėliau.

Pažvelgus į istoriją, mes randame, kad visos religijos visuomet tarnavo valdančiajai klasei, nežiūrint kokios formos valstybė bebūtų. Krikščionybė, pavyzdžiui, priėmė ir saugojo feodalinėje gadynėje viešpatavusią moralę ir gynė feodalinės nuosavybės pagrindus. O dabar teisina ir gina buržuazinės visuomenės moralę.

Feodalizmo gadynę mes, lietuviai, vadinome baudžiavos laikais. Gali būti, daugelis iš mūsų prisimename senelių pasakojimus, kuomet valstiečiai buvo verčiami tam tikras dienas savaitėje dirbti už dyką dvaruose, o kurie pasipriešino, buvo plakami rykštėmis. Kuomet baudžiava buvo panaikinta, mūsų religininkai kėlė net protestus ir reikalavo, kad baudžiava būtų sugrąžinta. Tas parodė, kiek jiems rūpėjo išnaudojamų baudžiauninkų reikalai.

Atsiradus klasėms ir dorovė įgijo klasinį pobūdį,— viena buvo valdančiųjų, kita vergų dorovė, krikščionybė, kaip ir kitos religijos, tarnaudamos išnaudotojų klasėms, priimdavo ir išnaudotojų moralę, kuri jokiu būdu nesuderinamą su proletarų—darbo žmonių—morale.

Kapitalistinėje sistemoje doleris yra viskas; be jo, taip sakant, nėra ir gyvenimo. Todėl to dolerio reikšmė bei jo reikalingumas kartais, rodos, ir gerą žmogų patraukia prie moraliniu normų peržengimo. Visai kas kita yra socialistinėje sistemoje, kur kiekvieno piliečio poreikiais rūpinasi visuomenė, kur kiekvieno piliečio rytojus yra aprūpintas, tad ten ir tas doleris neturi tokios žymios vertės, ten piliečiam nėra nei reikalo jų graibstytis, nei moraliai prasižengti.

Savo istorinę misiją darbininkų klasė gali sėkmingiau vykdyti ten, kur aukštesnis yra jos klasinio sąmoningumo bei apšvietos lygis. Leninas kartą darbininkus yra padalinęs į dvi grupes: sąmoningus ir nesąmoningus. Nesąmoningais jis vadino tuos, kurie kovoja tik už savo vergiškos padėties pagerinimą, o sąmoningais — tuos, kurie kovoja už tos vergiškos padėties pašalinimą. (Patikrinkime, kurioj grupėj mes esame.)

Kad religijos kreipia daug domės į darbo žmonių religinius poreikius, mes turime daug davinių. Pavyzdžiuj, Prancūzijoj po Pirmojo pasaulinio karo Emilis Penas sumanė tyrinėti Leono miesto parapijos narių religingumą. Tyrinėjimo rezultatai parodė, kad bažnyčią lanko 31% fabrikantų šeimos, 22% stambių pirklių, o tik 10% darbininkų, o pagal kitus davinius stambiausiuose pramonės centruose lanko bažnyčią tik 2% darbininkų.

Matydami, kad darbininkas darosi vis retesnis svečias bažnyčioje, klerikalai nutarė pasiųsti dievo žodžio skelbėjus į darbininkų tarpą, taip vadinamus "kunigus darbininkus," kurie turėjo dirbti ir gyventi darbininkų tarpe.

Po nekurio laiko pasirodė jiems nemalonūs rezultatai. Tie kunigai darbininkai, kartu bedirbdami ir begyvendami darbininkų gyvenimu, netrukus įsisavino ir darbininkų reikalus, pradėjo kovoti bendrai už visų jų būvio pagerinimą. 78 tų kunigų paskelbė spaudoje protesto laišką, kuriuo jie griežtai atsisakė vesti darbininkus priešingu jų interesams keliu. Gera jų dalis nutraukė ryšius su bažnyčia, o vienas iš jų, Žanas Pulėnas, tapo profsąjungos veikėju ir vėliau įstojo ir į Komunistų partiją. Be to, jis parašė knygą "Bažnyčia ir darbininkų klasė," kurioje gana skaudžiai plakė ir demaskavo klerikalus už tokį klastingą darbininkų suvedžiojimą.

Bažnyčia visuomet reikalauja, kad darbininkai liautųsi kovoję prieš kapitalizmą, kad santykiai tarp jų būtų grindžiami "krikščioniška meile," šiurkščiai apgaudinėja mases, rašo Pulėnas. Kokia gali būti meilė tarp plėšiko ir to, kuris plėšiamas?

Darbininkų klasė sukūrė savo revoliucinę moralę, smerkiančią išnaudojimą ir įtvirtinančią teisingus žmonių santykius visuomenėje. Tuomet patys šios moralės principai atsiranda kaip gyvenimo poreikis. Geresnio gyvenimo siekimas verčia darbininkus vienytis — organizuotis — iš čia išplaukia toks visuomenės supratimas, kur žmogus vertinamas ne pagal jo turimą turtą, o pagal jo asmenines savybes — jo indėlį visuomenėje.

Lietuvos šiuolaikiniame gyvenime vis labiau didėja komunistinės moralės vaidmuo. Ten, kur anksčiau būdavo griežta priežiūra, dabar viešpatauja pasitikėjimas žmogumi — įvedamos savitarnos parduotuvės, autobusai be konduktorių, ir daug kas panašaus jau tapo kasdienybė. Tai buvo neįmanoma prieš 15 metų.

Paprastai visuomenės moralė priguli nuo tuolaikinio žmonių gyvenimo sąlygų; jeigu sąlygos palankios komunistiniam reikalui, aišku, ten matome ryškiausiai atspindint ir komunistinės moralės bruožus .

Rytdienos moralė

Kiekviena klasė kiekvienas laikotarpis turi savo moralę, savo moralę turi ir darbo žmonės — tai komunistinė moralė. Socializmas yra milžiniškas žingsnis pirmyn, palyginus su kapitalizmu ir visomis buvusiomis visuomeninėmis formacijomis. Komunistoinė moralė yra aukčiausias žmonijos pasiekimas.

Religinė moralė, svarbiausia, turi paruošti žmogų "anam" fantastiškam primityvio žmogaus vaizduotės sukurtam gyvenimui, kurį mokslas seniai paneigė-atmetė, kurio nėra. Ji remiasi negyva, niūria baimės ir mirties pasaulėžiūra.

Komunistinė moralė siūlo tokią visuomenės santvarką, kurioje nėra išnaudotojų klasių, nėra žmogaus išnaudojimo žmogumi, kurios tikslas sukurti visiems šviesų gyvenimą žemėje. Tai žmoniškumo moralės normas, kurias liaudies masės žmoniškiausia dorovė, paremta moksline pasaulėžiūra, kuri skiepyja kilniausius idealus. Komunistinė moralė apima pagrindines žmoniškumo moralės normas, kurias liaudies masės sukūrė per tūkstančius metų, kovodamos prieš socialinę priespaudą.

Komunistinė moralė — tai žmonijos rytdienos moralė.

J. Žebrys

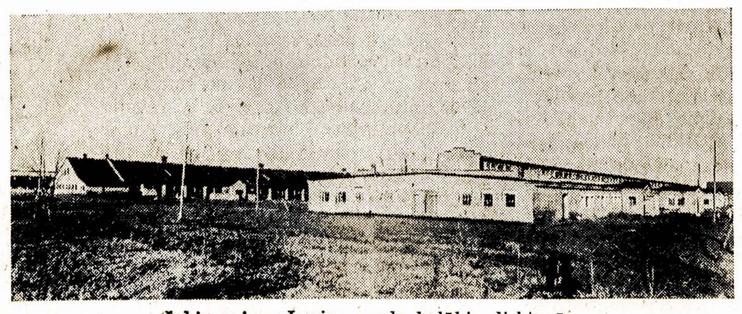

Šakių rajono Lenino vardo kolūkio dirbtuvės

Laikui sustojus

(Feljetonas)

—Kaip bebūtų keistas, gerbiamieji ponai, bet faktas lieka faktu: mūsų antrojoje tėvynėje sustojo laikas, — pareiškė ponas Pidzikauskas, atidarydamas "veiksnių" posėdį.

Kai kurie "vaduotojai" instinktyviai žvilgterėjo į laikrodžius, nors ir suprasdami, kad žodžiui "laikas" šį kartą taikoma perkeltinė prasmė.

—Taip, sustojo laikas, — reikšmingai pakartojo ponas Pidzikauskas. — Va, sovietai džiaugiasi savo gyvavimo 46-osiomis metinėmis, o mūsų bosas, sulaukęs 46 metus, suvaikėjo—ėmė tartis su sovietais. Argi tai ne laiko sustabdymas? Kur logika?

—Kur logika?! — pritarė "vaduotojai."

—Kur tai matyta! — įsiterpė ponas Galva. — Mūsų žemės ūkio sekretorius nusivežė į Maskvą taikos pypkę, o paskui pasisiūlė bizniauti su sovietais...

Bendras "vaduotojų" atodūsis, išsiveržęs it iš didžiulių dumplių, dar labiau viešus sugraudino. Pasigirdo protesto replikos:

—Ką gali duoti toks flirtas?!

—Kokios perspektyvos grįžti į Lietuvą, jei niekas jos neužkariaus? !

"Veiksniai" su pasibaisėjimu apgailestavo, kad bosai įsileido į taikingus pokalbius su komunistiniu pasauliu. Juk tiek vilčių ir pastangų "vaduotojai" buvo įdėję į vis augančią įtampą, į "šaltąjį" karą! Gi dabar viskas sustojo. Laikas sustojo!

—Mes ceitnote! — karščiavosi "veiksniai."

Pirmininkaujantis ponas Pidzikauskas rankų mostais ramino įsikarščiavusius "vaduotojus":

—Tylos, ponai! Yra išeitis. Kaip sakoma, nėra to blogo, kas neišeitų į gerą. Mes turime pritapti prie Bonos, prie naujojo kanclerio...

Tokiam pasiūlymui, nors jis ir nebuvo naujas, "veiksniai" karštai pritarė. Iš tikrųjų, su kuo dabar parankiausia, jeigu ne su jais? Tegu jie sau revanšuoja, tegu net sau Klaipėdą pasiima ir ką tik nori, kad tik jie, "vaduotojai," sulauktų laimingos valandos, grįžtų į tą žavų kraštą, kuriame jie paliko puikius dvarelius, rūkstančius fabrikėlius, jaukius bankelius...

Visuomet savo išradingumu pasižymįs "vaduotojas" Pusgalvis ėmė įrodinėti, kad nė vienas čia sėdintis "veiksnys" niekad neapsikiaulino prieš reichą visais laikais, pradedant kovą prieš bolševikus po Spalio revoliucijos, baigiant H...

Šioje vietoje kalbėtojui lyg ir nepatogu buvo paminėti Hitlerį ("Gal būt, dar ankstoka?" — pagalvojo), bet visi suprato, ką norėjo pasakyti Pusgalvis.

Pakrypus pokalbiui tokia linkme, "vaduotojai" iš kailio nerdamiesi stengėsi prisiminti, kaip jie neapsikiaulino prieš "didįjį reichą," kaip reiškė savo ištikimybę aukščiausiosios rasės riteriams. Ponia Jadvyga Chodakauskaitė - Tūbelienė prisiminė, kaip ji kadaise, po Spalio revoliucijos, pasiūlė Viurtenbergo grafui hercogui fon Urachui būti Lietuvos karaliumi Mindaugu II. Kiti ponai papasakojo, kaip jie maloniai teikėsi atsisakyti nuo Klaipėdos. Treti... Ką čia ir kalbėti! Įvairiausių pavyzdžių, charakterizuojančių "veiksnių" ištikimybę vokiškiems riteriams, nesuskaičiuosi. Tai galėtų paliudyti ne tik gebitskomisaras Rentelnas, bet ir pats Hitleris, jeigu jis būtų padaręs "tvarką" Europoje. Pagaliau, yra ir gyvų liudytojų — vyskupas Brizgys, Impulevičius, Paškevičius...

— Jie ne tik liudytojai,— įsiterpė ponia Jadvyga. — Jie ištikimai tarnavo reichui. Esu tikra, kad jų krūtines šiandien puoštų geležiniai kryžiai, jeigu...

— Visiškai teisingai pastebėjo mūsų gerbiamoji ponia, — pareiškė ponas Pidzikauskas. — Ačiū Bonos tėvams, šiais metais mums buvo suteikta didelė garbė pasiųsti savo atstovą į Diuseldorfą, kur vyko Vokietijos elito atstovų, pravardžiuojamų revanšistais, suvažiavimas . Ir kaip malonu buvo klausyti, kad tas suvažiavimas neužmiršo ir Lietuvos: būsimojo reicho ribose kalbėtojai minėjo Klaipėdą, Pagėgius, Gumbinę... Kitaip sakant, mes vėl matome kelią į Rytus!

Tai pareiškęs, ponas Pidzikauskas reikšmingai žvilgterėjo į kabantį ant sienos paveikslą, vaizduojantį kaukuolę su sukryžiuotais kaulais. Šio seno paveikslo autorius — buvęs majoro Impulevičiaus adjutantas leitenantas Juodis— dabar atnaujino savo kūrinį, papildydamas jį kai kuriais naujais abstraktaus meno elementais.

"Vaduotojų" akys nukrypo į šį paveikslą, tarytum į stebuklingą laikrodį, kuris pasuks istorijos ratą atgal...

D. Roda

MODERNIZAVO KARINĮ LAIVĄ

Bayonne, N. J. — Po penkių mėnesių modernizavimo į jūrą išplaukė JAV lėktuvnešis "Franklin Delano Rooseveltas". Jis yra virš 70,000 tonų įtalpos. Karo laivo modernizavimui buvo išleista virš $11,000,000.

JUOZAS ŽIUGŽDA

Katalikų bažnyčios ekspansija į Pabaltiją ir Rytų Europą

(Tąsa)

1863 metų sukilimas Lietuvoje sujungė visas pažangiąsias jėgas,—valstiečių masės, miestų darbo žmonės, inteligentija, pažangioji revoliucinė šlėkta, atskiri kunigai, išvien su Lenkijos ir Baltarusijos liaudimi, rusų revoliucinių demokratų visokeriopai palaikomi, arba betarpiškai su ginklu rankose kovojo prieš carinę kariuomenę, arba kitokiais būdais rėmė kovotojus.

Ir kaip tik sunkiomis sukilimo dienomis vietinės reakcinės jėgos—reakciniai dvarininkai, dvasininkai ir kai kurie kiti kenkė sukilėliams, o pagaliau ir atvirai palaikė caro valdžią, rašydami carui ištikimybės pareiškimus ir kitokiais būdais. Tokiu būtent metu, 1863 m. rugsėjo mėn., prabilo Žemaitijos ir Vilniaus vyskupai, šaukdami žmones nesipriešinti caro valdžiai. "Vaikai mano,—kreipėsi į valstiečius vyskupas M. Valančius,—nenorėkit ilgiau prieš tikrąją vyresnybę kyšioti... Atsiduokite visiškai ant mylistos ir mielaširdystės aukščiausios jūsų krašte vyresnybės, kuriai šviesiausias ciesorius pavedė macę dovanoti visiems, kurie, pametę ginklus, parodys tikrą gailestį ir maldaus pasigailėjimo. Ponai ir bajorai jau pareiškė savo pakarą ir prašo šviesiausio ciesoriaus pasigailėjimo; taigi ir jūs nenorėkit ilgiau prieš tikrąją vyresnybę kyšioti.

Lygiai taip pat ir Vilniaus vyskupystės valdytojai (prelatas Antanas Zyškovskis, prelatas Mamertas Hubertas, kanauninkas Zdanovičius ir kt.) 1863 m. rugsėjo 18 d. ganytojišku laišku kreipėsi į tikinčiuosius, ragindami: "Besąlygiškai pasiduokite valiai ir malonei vyriausiosios mūsų krašto valdžios, kuriai šviesiausiasis monarchas pavedė teikti atleidimą visiems tiems, kurie, padėję ginklus, pasiduos vietinei valdžiai su nuoširdžiu gailesčiu ir prašys pasigailėjimo. Ir toliau šie aukštieji dvasininkai įrodinėjo, kad "visokia valdžia nuo dievo pareina" ir kad visi turi "nuoširdžiai melstis už mūsų šviesiausiąjį visos Rusijos carą Aleksanrą II, į kurio rankas viešpats dievas sudėjo mūsų likimą.

O naujai paskirtas Seinų vyskupas Liubenskis 1864 m. sausio 14 d. tiesiog laišku kreipėsi į carą Aleksandrą II, nuolankiausiai pabrėždamas, kad jis prisideda prie to ištikimybės pareiškimo, kurį anksčiau įteikė carui jo vyskupystės dvasininkai ir kurį jis laiko "dievo apvaizdos reikalu."

Pažymėtina, kad ir Krokuvos vyskupas Galeckis specialiu ganytojišku 1864 m. balandžio 9 d. laišku įspėjo lenkus Austrijos piliečius, jog "visoks maištas ir pasipriešinimas pasaulietinei valdžiai yra neleistini," čia pat išgirdamas Austrijos imperatoriaus Franco Jozefo religingumą ir jo atsidavimą popiežiui Pijui IX.

M. Valančius, kaip ir kiti reakciniai dvasininkai, ir toliau dažnais atvejais kreipėsi į gyventojus iš sakyklų bažnyčiose, ragindamas juos pasiduoti caro malonei ir trauktis iš sukilimo. M. Valančius talkininkavo cariniams slopintojams ne tik sukilimo metu, bet ir po sukilimo, savo oficialiu pamokslu 1866 m. gegužės 8 d. šaukdamas valstiečius nurimti, užmiršti sukilimą ir pasitikėti "monarcho maloningumu." Esą, "jūs (t.y. valstiečiai—J. Ž.) dievo malone, monarcho maloningumu gavote žemės, jūs labiau už visus privalote būti dėkingi vyriausybei."

Visais atvejais palaikydami carizmo agentus vietose prieš besivystantį valstiečių judėjimą XIX a. antrosios pusės eigoje, reakciniai katalikų dvasininkai su popiežium priešakyje ypač aktyviai rėmė carizmą XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje—kylant ir stiprėjant revoliuciniam darbininkų klasės judėjimui, plintant marksizmo-leninizmo idėjoms, augant bolševikų įtakai darbininkų tarpe, 1905-1907 metų revoliucijos ir porevoliuciniame laikotarpyje.

Tai buvo tartum nauja katalikų bažnyčios ekspansijos į Rytus forma. Romos popiežius ir apskritai reakciniai katalikų dvasininkai carinėje patvaldystėje ieškojo sau sąjungininko ir patys darėsi carizmo sąjungininkais prieš kylantį revoliucinį judėjimą, prieš nesulaikomai plintančias socializmo idėjas.

Jau 1894 m. popiežius Leonas XIII paskelbė enciklišką lenkų arkivyskupams ir vyskupams Rusijos, Austrijos-Vengrijos ir Vokietijos imperijose. Tos enciklikos viena iš pagrindinių minčių buvo liepimas visiems katalikams būti ištikimais savo monarchams ir jų klausyti. Lietuvos reakciniai kunigai pasirūpino išversti tą enciklišką į lietuvių kalbą ir paskelbė ją, pridėdami specialią prakalbą, kurioje rašė: "Popiežius ir mums liepia būti vierniems ir paklusniems šviesiausiam ir dauggalingiausiam ciesoriui, vožoti ir šėnavoti visas ciesoriaus vyresnybes, ant mūsų pastatytas, ščyrai ir karštai už jas melstis ir prašyti dievą dvasios šventos ir laimės, pildyti jų parėdymus ir taip elgtis, idant negautų jokios priežasties mums kaltinti..." Ir toliau lietuviškieji klerikaliniai caro garbintojai, primindami gerus popiežiaus santykius su caru, dėstė: "Šventas tėvas nebe kartą už mumis užtaręs prieš aukštąsias ciesorystės valdžias ir prieš patį šviesiausią Rusijos ciesorių, kurio širdis yra rankoje dievo."

Šitokią pažiūrą į carą, "kurio širdis yra rankoje dievo," Lietuvos reakciniai kunigai platino visą laiką, kol tik caras buvo soste.

Kada į Rusijos sostą įžengė paskutinis caras kruvinasis Nikolajus II, Lietuvos reakciniai kunigai gyrė naująjį carą ir stengėsi įkalbėti žmones, kad jie mylėtų carą ir jo klausytų. Klerikalinis laikraštis "Apžvalga" paskelbė eilėraštį "Pasveikinimas naujam ciesoriui Mikalojui II." Šiame eilėraštyje greta su vergišku sveikinimu ("Su dievu, sveik's, padonus mus valdyk!") klerikalai žadėjo carui "viešpaties" "pašalpą" bei visų "garbinimą" ("Valdydamas taip su dievu, su teisybe,—tu pašalpą pas viešpatį rasi... Ir garbint ims tave karštai visi") ir šaukė jį prieš "bedievius": "Prašalink jau bedievišką terionę."

Kitas klerikalų laikraštis "Tėvynės sargas" skubinosi pasigerinti caro valdžiai, girdamas carą, esą, "Nikolojus II, pagal nuomonę arčiau jį pažįstančiųjų, yra geros širdies žmogus." Artėjant caro vainikavimo dienai, kunigai ragino žmones kreiptis su maldavimais į carą. "Tėvynės sargas" paskelbė tokį kupiną nusižeminimo ir vergiško atsidavimo kreipimąsi į carą: "Jūsų imperatoriška didybe, aukščiausias monarkai, mielaširdingiausias ciesoriau! Tavo balsas, žemiškas mūsų tėve teisingasis, šaukiąs dėl išprašymo visų šv. dvasios dovanų, atsiliepė mūsų galvose ir širdyse ir tikrai nepasiliko tuščiu balsu: karštos maldos ir dūsavimai kelsis prie dangiškojo tėvo sosto dėl užlaikymo garbėje ir gerovėje tavo, žemiškas mūsų tėve, sosto." Tokio kreipimosi pavyzdžiu žmonės buvo raginami rašyti prašymus carui.

"Caro garbinimas buvo nuolatinė "Tėvynės sargo" tema. 1897 m. "Tėvynės sargas" rašė: "Ir dabartinis Rosijos ciesorius Mikalojus Antrasis yra drauge mūsų didžiuoju kunigaikščiu. Jaunas tasai valdonas, nors da neseniai paėmė viešpatystės rėdą į savo rankas, vienok nemaž gero jau padarė dėl mūsų kampo. Daleido taisyti bažnyčias ir naujas statyti, dovanojo ponams kontribucijas. Tokie teisingi ir žmoniški parėdymai atgaivino mūsų širdyse tvirtą viltį, jog viešpataujant garbingajam Mikalojui Antrajam užšvis ir dėl lietuvių šiek tiek linksmesnė gadynė."

"Tėvynės sargas" dėkojo carui, kad jis palaiko ponus, nes reakeinių kunigų ir ponų reikalai buvo bendri,—ir vieni, ir kiti lygiai rūpinosi liaudies išnaudojimu. Lietuvos klerikalai visur ir visada griežtai smerkė bet kokį pasipriešinimą carizmui. 1900 m. "Tėvynės sargas," reikšdamas Vatikano ir Lietuvos klerikalų valią ir reaguodamas į anticarinio liaudies masių judėjimo kilimą, kategoriškai pareiškė: "Sargiečiai, o su jais visa konservatyviška lig kaulų smegenų Lietuva, pripažįsta Rosijos ciesorių už tikrą savo valdoną."

Tuo būdu reakciniai katalikų kunigai vietose vykdė bendrą Vatikano politiką, kiek įmanydami padėjo caro valdžiai slopinti revoliucinį judėjimą, padėjo popiežiui megzti kontrrevoliucinį sandėrį su caru. Tokio sandėrio reikšmę pasaulinei reakcijai pažymėjo pats popiežius Leonas XIII. 1898 m. kalbėdamas su caro atstovu N. Čarykovu, Leonas XIII pabrėžė, kad tik Rusijos caras "nesileido į sandėrius su revolucijos ir liaudies valdymo pradais" ir kad popiežiaus susitarimas su caru "yra nepaprastai brangus."

Ypač plačiai ir aktyviai katalikų bažnyčia, jų tarpe ir Lietuvos reakciniai dvasininkai rėmė carizmą pirmosios Rusijos revoliucijos metais. Vilniaus vyskupas baronas fon Ropas, Kauno vyskupas Paliulionis ir kiti tais metais savo straipsniais, atsišaukimais, pamokslais bažnyčiose ragino tikinčiuosius nuolankiai klausyti caro valdžios, carinių valdininkų ir išnaudotojų—dvarininkų, fabrikantų ir kt. Savo tarnavimu carui, tiesioginiu bendradarbiavimu su revoliucijos slopintojais Lietuvoje ypač pagarsėjo Seinų vyskupystės valdytojas prelatas Antanavičius. Jis 1905 m. birželio mėn. drauge su kun. J. Laukaičiu, vyskupystės sekretoriumi, parengė ir išsiuntinėjo visiems klebonams aplinkraštį, skirtą padėti caro valdžiai slopinti revoliuciją.

(Bus daugiau)

Žinios iš Lietuvos

Miške—manevruojančios mašinos

VILNIUS.—Daugelyje šalies rajonų, kur vyksta atrankinis miško kirtimas, medžių kamienus tenka išvežti arkliais, kadangi vikšriniai traktoriai sunaikina jaunus sodinukus, negali manevruoti. Racionalizatoriai pasiūlė įrengti treliavimo įrengimus prie lengvo ratinio traktoriaus DT-20. Sumontuotų blokų pagalba kamienai užtraukiami ant skydo, įrengto čia pat, ir hidrauliniu įtaisu pakeliami į transportinę padėtį. Sandėliuose tuo pačiu įtaisu mediena gražiai sudedama į rietuves.

Šiuo išradimu susidomėjo ne tik Lietuvos, bet ir Estijos miškininkai. Gamykloje pradedama serijinė šių įtaisų gamyba.

Koncertuoja L. Digrys

Ne tik respublikoje, bet ir už jos ribų žinomas jauno pianisto ir vargonininko Digrio vardas. Baigęs konservatoriją ir aspirantūrą Maskvoje, jis su pasisekimu koncertavo brolių kosiose respublikose, su kilnojamaisiais vargonais aplankė ne vieną Tarybų Lietuvos rajoną. Dabar jaunasis muzikantas drauge su grupe respublikos meno meistrų gastroliuoja Suomijoje, o po naujųjų metų su koncertais aplankys daugelį RTFSR miestų.

Nauji meniniai kolektyvai

Palyginti neseniai įsisteigė Valstybinio radijo ir televizijos komiteto choras, vadovaujamas L. Abariaus ir respublikos nusipelniusio artisto A. Gimžausko. Pirmieji vieši šio kolektyvo koncertai susilaukė šilto klausytojų įvertinimo. Nedidelis žmonių skaičiumi, choras pasižymi aukšta kultūra, balsų skambumu. Jo repertuare — rusų ir lietuvių klasika, liaudies dainos, brolių kųjų tautų kūriniai.

Spalio švenčių dienomis Valstybinėje filharmonijoje surengė savo pirmąjį koncertą Lietuvos estradinis ansamblis. Jo pagrindą sudaro buvę saviveiklininkai — šiaulių statybos tresto dainininkai ir šokėjai. Kolektyvo vadovas — T. Saldauskas.

Pakalniškių šalmas

Tyrinėdami Šakių rajono Pakalniškių kaimo apylinkės paminklus, Kauno Valstybinio istorijos muziejaus moksliniai bendradarbiai, vadovaujami archeologės Kazės Gabriūnaitės, rado stambų V-XIII amžių kapinyną. Čia aptikta eilė degintinių kapų. Kartu su kariais palaidoti jų žirgai.

Istorinę vertę turi puošni žirgų apranga: sidabru inkrustuotos balnų kilpos ir žąslai. Kai kuriuose kapuose išliko žirgų karčiuose įpintos juostos, austos iš spalvotų siūlų. Jų raštas primena šių laikų lietuvių tautinį ornamentą ir rodo liaudies meno senumą.

Archeologus ypač sudomino radinys viename kape. Čia karys palaidotas su dviem žirgais. Greta jų aptiktas kūgio formos šalmas su sprandšalmiu iš plieninių grandelių. Savo forma šalmas primena XI-XIII amžių Kijevo Rusios karių šalmus. Tai—dar vienas vertingas daiktinis senovės baltų genčių glaudžių ryšių su savo pietryčių kaimynais įrodymas.

Vilnius puošiasi

Neono šviesomis sužibo daugelio rekonstruotų sostinės parduotuvių reklamų.

Lenino aikštės ir Lenino prospekto kampe įrengtas modernus muzikos salonas. Architekto J. Šeiboko projektas visiškai pakeitė buvusį patalpos vaizdą. Čia įsikūrė muzikos instrumentų ir plokštelių parduotuvės. Neatpažįstamai pasikeitė, atjaunėjo ir daugelis kitų parduotuvių.

Mažiesiems lankytojams atvėrė duris kavinė "Nykštukas."

Liaudies teatro entuziastai

Be profesionalių teatrų, koncertų salių vilniečiai turi ir liaudies teatrą. Jį sukūrė F. Dzeržinskio vardo klubo saviveiklininkai.

Neseniai šiame liaudies teatre įvyko premjera—buvo pastatyta A. Salynskio "Būgnininkė." Pagrindiniuose vaidmenyse vilniečiai pamatė saviveiklos entuziastus Vilniaus aerouosto įskaitininkę N. Čepulienę, inžinierių V. Popovą, "Spartos" fabriko meistrę D. Aleksandrovič ir kitus.

Šiame liaudies teatre—46 aktoriai. Keturiolikos iš jų krūtinės puošia Lietuvos TSR meno saviveiklos žymūno ženkleliai. Vadovaujami ilgamečio režisieriaus E. Marcevičiaus, liaudies teatro entuziastai ruošiasi statyti K. Sajos "Nerimą," V. Šekspyro "Romeo ir Džiulijetą."

IŠ METALO IR STIKLO

Kiekvienas, ilgiau pabuvęs Lietuvos sostinėje ir vėl atvykęs, pastebi joje daug pasikeitimų. Vos išėjus iš geležinkelio stoties, akį patraukia gimstančios statybos vaizdas: ekskavatorius savo galingu kaušu rausia tranšėjas, matyt, milžiniško pastato pamatams, sunkvežimiai veža čionai statybines medžiagas.

Tai prasidėjo naujo Vilniaus viešbučio statyba. Jame bus 310 vietų. Daugumoje kambarių gyvens po 1-2 žmones. Visuose bus telefonas, prausykla, dušai.

Viešbutis bus statomas iš stiklo ir metalo. Be gyvenamųjų kambarių, jame numatoma įrengti kavinę bei restoraną.

Jau ateinančiais metais viešbutis svetingai atvers duris. Jo paslaugomis, be abejo, pasinaudos ir ne vienas kaimietis.

K. T.

ŽIEMOS SEZONUI

10 tūkstančių — tiek porų šiltos moteriškos avalynės Vilniaus Eidukevičiaus vardo odos-avalynės įmonių susivienijimas jau perdavė prekybininkams. Žiemos sezonui išleidžiama kelių naujų modelių avalynė. Ji gaminama su kailio pamušalu.

Susivienijimas paruoš žiemai apie 100 tūkstančių porų tokios avalynės.

A. Semeikis

GIMSTA NAUJAS LIETUVIŠKAS

VILNIUS. — Apie jauno žmogaus brendimą, charakterio grūdinimąsi rūsčiaisiais karo metais pasakos naujas meninis filmas "Aš žvelgiu į rytus," kuris pradėtas sukti Lietuvos kino studijoje.

Naujojo filmo veiksmo vieta — tūkstančiai kilometrų, sunkūs karo keliai. Karo audra nubloškė jauną lietuvį vaikiną kažkur toli į Rusijos vidurį. Čia ir prasidėjo jo tikras gyvenimo kelias, pilietinis brendimas. Vėliau—koncentracijos stovykla, pabėgimas...

Filmuoti natūriniams epizodams filmavimo grupė išvyko į Saratovą. Nemažai kino juostos nufilmuota ir Lietuvoje — Kapsuko rajono kolūkiuose.

Filmavimo grupei vadovauja režisierius-statytojas Marijonas Giedrys, žiūrovams pažįstamas kaip filmų "Julius Janonis" ir "Svetimi" statytojas. Operatorius—Robertas Verba. Pagrindiniam Povilo paveikslui "Mossovieto" teatrinės studijos studentas Jurijus Epsteinas. Kituose vaidmenyse filmuojasi Eugenija Pleškytė, aktoriai J. Paplauskas ir V. Tomkus. Filmas kuriamas pagal Juozo Požėros scenarijų.

(Kauno "Tiesa")

PEIZAŽAS PER ŠIMTMETĮ

—Tyrinėti lietuviško peizažo istoriją pradėjau prieš šešerius metus, — pasakoja "Vakarinių naujienų" korespondentui vilnietis dailininkas Augustinas Savickas. —Ir štai rezultatas: politinės ir mokslinės literatūros leidyklai atidaviau 26 lankų kūrinį "Peizažas lietuvių tapyboje." Čia apžvelgta mūsų peizažo šimto metų istorija, jos ryšiai su visuomenine ir kultūrine krašto raida, įžymiosiomis dailės mokyklomis. Parinkau apie 270 iliustracijų.

Lygiagrečiai dailininkas rašė šia tema ir disertaciją. Šiandien LTSR Mokslų akademijoje A. Savickas gina savo mokslinį darbą.

O rytoj — į naują pažintį su dailės istorija: dailininkas išvyksta susipažinti su antikos meno paminklais Graikijoje.

"VASARA" išaugs dvigubai

Dar šiais metais Palangoje prasidės ant Ronžės upelio kranto esančios "Vasaros" valgyklos išplėtimo darbai. Nuo Basanavičiaus gatvės pusės bus pastatytas dviejų aukštų apvalus priestatas iš stiklo ir betono. Pagal originalą projektą perdenginiai remsis į gelžbetoninę koloną, įmontuotą pastato viduje. Priestate bus 500 vietų. Tuo būdu valgykla iš karto galės aptarnauti beveik dvigubai daugiau lankytojų. Dieną naujasis pastatas bus naudojamas kaip valgykla, o vakare — kaip restoranas-kavinė.

Naujame pastate bus panaudotos visos veikiančios gamybinės patalpos. Todėl viena sėdima vieta atsieis perpus pigiau, negu naujai statomose valgyklose.

Priestatą numatyta atiduoti naudojimui ateinančių metų birželio mėnesį. Projekto autorius — vilnietis architektas A. Eigirdas.

(ELTA)

Studentų miestelis užims 73 hektarų plotą

Už Kauno Politechnikos instituto chemijos fakulteto rūmų vyksta didžiulės statybos. Tai būsimųjų inžinierių kalvės — studentų miestelio — statybos aikštelė. Šiuo metu auga statybos fakulteto rūmai.

Neseniai Miestų statybos projektavimo institute pradėti atskirų studentų miestelio pastatų projektavimo darbai.

Anksčiau buvo sudaryti trys visų instituto fakultetų pastatų išdėstymo projektai. Kiekvienas jų turėjo gerų ir blogų pusių, užėmė skirtingus plotus. Nutarta, remiantis ankstesniais darbais, suprojektuoti ketvirtąjį variantą.

Miestelis, pastačius visus fakultetų rūmus, užims 73 hektarų plotą. Projektavimo darbai patikėti instituto inžinieriams Ninai Špikienei, Kostui Ziškui ir Algirdui Kulviečiui. Projekto vyriausias architektais—Algis Zeidotas.

Pirmiausia bus projektuojami radijo-elektronikos rūmai. Jau ateinančių metų pirmajame pusmetyje bus baigti šio objekto darbo brėžiniai. Toliau inžinieriai suprojektuos būsimuosius santechnikos rūmus.

Mokomieji korpusai—daugiausia penkiaaukščiai. Ypač įspūdingas miestelio centrinių rūmų pastatas. Jis turės 16 aukštų.

Projektuojant naująjį KPI studentų miestelį, taikomi patys naujausi laimėjimai. Miestelio ansamblis bus vienas moderniausių ir įspūdingiausių Kauno miesto rajonų. A. Alėgaudas

Nauji dalgiai

Atsimenu, vaikystėj tėtė,
Pradėjus aušrai vos žėrėti,
Prie svirno plakdamas skardeno dalgį.
Šienaut jam keldavaus padėti,
Nelengva būdavo plušėti
Ir pusryčiams sausoką blyną valgėm.

Į klampią pievą palei girią
Linguoti traukė pulkas vyrų,
Lig vakaro kamuodavos suplukę,
Jie varė barą paskui barą
Toj pelkėje šimtahektarėj,
O nuovargis sunkus rankas jiems suko.

Nėr šiandien jau tų balų dvaro,
Šienapiūvė kaip paukštė neria
Risčia per lauką, valdoma anūko;
Kalena piaunamoji spėriai,—
Giedrioj padangėj ji atvėrė
Naujos romantikos erdves kolūkiui.

J. Subatavičius

H. Kristapavičius

Šiaurės Amerikos indėnai

Kas yra indėnai! Kodėl jie taip vadinami, ir ar turi jie kokį nors ryšį su Indija! Šie du klausimai dažnai iškyla norinčiajam arčiau susipažinti su Amerikos indėnais. Tačiau jie tarpusavyje visiškai nesusiję. Vietinių Amerikos gyventojų pavadinimas "indėnais" neturi jokio ryšio su jų kilme. Pavadinimas "indėnai" yra istorinis nesusipratimas. Kai Kolumbas 1492 m. atrado Ameriką, jis buvo tikras, kad tai Azijos dalis, esanti netoli Indijos, kuri buvo jo kelionių pagrindinis tikslas. Todėl jis nesvyruodamas pavadino naujai atrastų žemių gyventojus "indėnais." Ir nors vėliau didžiojo keliautojo klaida buvo pastebėta, vis dėlto ta Amerikos dalis, kurią jis atrado — Karibų jūros salų archipelagas, — taip ir liko pavadinta West Indies (Vakarų Indijos), o vietiniai Amerikos gyventojai, iskyrus eskimus ir aleutus, vadinami indėnais.

Seni padavimai

Yra daug legendų ir įvairių pasakojimų apie drąsius jūreivius, pabuvojusius Šiaurinėje Amerikoje dar iki Kolumbo. Jų tarpe minimi kinų vienuoliai-budistai, apie 458 m. išsikėlę Kalifornijoje, portugalų, ispanų ir airių keliautojai ir misionieriai, neva pasiekusieji Ameriką VI, VII ir IX amžiuose. Manoma taip pat, kad Niufoundlando sėkliuose žvejojo baskų žvejai. Tačiau tiksliausios yra žinios apie norvegų jūreivius-vikingus, kurie X-XIV a. jau aplankė Šiaurės Ameriką, pasiekę ją iš Islandijos ir Grenlandijos. Taigi Amerika, galima sakyti, XV a. buvo pakartotinai atrasta.

Kai XV a. pabaigoje ispanai pasiekė West Indijos salas, gausios indėnų gentys valdė didžiulius Naujojo Pasaulio miškų ir stepių plotus. Tačiau jau nuo pirmųjų XVI a. dešimtmečių kolonizatorių ordos užgriuvo naujai atrastas šalis, prasidėjo kruvina kova dėl žemės. Jau nuo pat pradžių ši kova buvo nelygi, nes užkariautojų pusėje buvo organizuota ir gerai apginkluota karinė jėga, tuo tarpu vietiniai gyventojai tebegyveno padrikomis gentimis ir buvo apsiginklavę primityviais ginklais.

Apiplėšimo istorijos pradžia

Anglijos atradimai Amerikoje — tai viena pirmųjų grandžių to krašto apiplėšimo istorijoje. Šie atradimai prasideda Džono ir Sebastijano Kabotų plaukiojimais. Vėliau juos pratęsė prancūzai, ispanų ir kiti keliautojai. Visi šie atradimai ir tyrinėjimai buvo tiesiogiai susiję su naujų žemių užgrobimu.

Kovą dėl žemės lydėjo dažni indėnų sukilimai. Ypač išgarsėjo vadinamasis "karaliaus Pilypo karas" (1675-76). Gabiam algonkinų genties vadui Metakomui pavyko sukelti keletą Naujosios Anglijos genčių. Tik papirktų indėnų grupės išdavystė išgelbėjo kolonizatorius nuo pralaimėjimo, o jį patį pražudė.

Gėdingą puslapį į Šiaurės Amerikos kolonijinę politiką įrašė kolonizatoriai, paskirdami premijas už nužudytų žmonių skalpus. (Skalpas yra galvos oda su plaukais, nupiauta nuo užmušto priešo kaip trofėjus.) Anksčiau skalpavimas buvo žinomas tik nedaugeliui ir praktikoje palyginti retas. Pasirodžius kolonizatoriams, šis barbariškas paprotys labai plačiai paplito. Atsiradus šaunamiesiems ginklams, karai tapo masine naikinimo priemone, o geležiniai peiliai, pakeitusieji medinius ir kaulinius, palengvino skalpavimą. Kolonijinė valdžia visaip skatino šią priemonę. Pirmąją premiją 20 m vampumo už kiekvieną skalpą — 1641 m. paskyrė olandai. (Vampumas — smulkūs balti ir violetiniai karoliukai, ištekinti iš kriauklių. Indėnų gentys vartojo vampumą kaip papuošalą ir kaip valiutą.) Tokios premijos buvo skiriamos iš eilės daugiau kaip 170 metų. Netgi tokia kolonija, kaip Pensilvanija, kuri buvo laikoma taikinga, 1756 m. asignavo 60 tūkst. svarų specialiai už indėnų skalpus.

Atėjūnai plėšikai

Kolonizacija palaipsniui žengė į žemyno gilumą. Pirmosios prancūzų kolonijos Amerikoje buvo įsteigtos XVII a. Užmezgę prekybinius ryšius su huronais ir algonkinais, prancūzai aprūpino juos šaunamaisiais ginklais ir sukurstė prieš irokėzų gentis. Pastarąsias palaikė anglų kolonistai. Tokiu būdu kolonistai kariavo prieš šalies šeimininkus jų pačių rankomis, nors ne mažiau juos naikindavo ir patys. Tik per kelerius metus (1706-1722) buvo visiškai išnaikintos Virginijos gentys, o jų žemės užgrobtos. Šiaurėje, Naujojoje Anglijoje, puritonai naudojosi kitokiomis priemonėmis: jie įsigydavo indėnų žemes neva "pirkimo-pardavimo" keliu. Už saują parako, nėrinį ir panašius niekučius buvo galima "nusipirkti" milžinišką žemės sklypą.

Tuo tarpu indėnai, nežinodami, kas yra asmeninė žemės nuosavybė, nes jų gentys gyveno pirmykštės bendruomenės sąlygomis, paprastai nesuprasdavo sudarytos sutarties esmės. O kolonistai, šitaip "nusipirkę" žemių, išvydavo indėnus nuo jų apgyventų vietų. Jeigu pastarieji nesutikdavo trauktis, būdavo žiauriausiai išnaikinami. Ypatingu žiaurumu pasižymėjo Masačūsetso religiniai fanatikai.

Bažnyčios užgyrimas žudymų

Bažnyčia skelbė, kad indėnų žudymas patinkąs viešpačiui dievui. XVII a. rankraščiuose pažymėta, kad dvasininkas, išgirdęs apie didžiulės indėnų gyvenvietės sunaikinimą, iš bažnyčios sakyklos dėkojo dievui už tai, jog tą dieną į pragarą buvo pasiųsta 600 stabmeldžių "sielų." Tuo laikotarpiu kilo ir Virginijos kolonistų patarlė: "Kiekvienas indėnas — blogas indėnas: geras indėnas yra tik negyvas." Skubus indėnų naikinimas tapo Virginijos kolonistų mėgstamu "sportu." Apie šias žvėriškas žudynes vaizdžiai rašo A. Fidleris knygoje "Kanada, kvepianti sakais."

Miškais nusiliejo likusių indėnų pasipiktinimo ir įniršio banga. Raudonodžiai kariai griebėsi ginklo ir puolė į kovą. Juos vedė Kornstalkas, šavanų genties vadas. Okajos upės miškų tankynės tapo vienos iš paskutinių ano meto raudonodžių tragedijų liūdininkais. Tai įvyko 1774 metais.

Iš visų indėnų gyvenusių į šiaurę nuo Meksikos, aukščiausią visuomenės organizacijos laipsnį buvo pasiekę irokėzai. Maždaug prieš 500 metų penkios irokėzų gentys susijungė į vieną sąjungą, kuri buvo vadinama "Visuotine taika." Ankstyvieji kolonistai vadino tą sąjungą "Penkiomis nacijomis." Kajugos, mokaukų, oneidos, onendagos ir senekos genčių sąjunga spręsdavo karo ir kitus politikos klausimus, tačiau į vidinį genčių gyvenimą nesikišdavo. Sutvirtėjusi penkių genčių sąjunga nukariavo kitas gentis, uždėjo duoklę, plėtė savo valdas.

Aukšto išsivystymo lygio buvo pasiekusios ir "penkios civilizuotos gentys — krikai, čikasai, čoktai, čirokai ir seminolai, — gyvenusios šalies pietryčiuose. Tačiau kolonistų ekspansija į vakarus, siekiant užgrobti kuo daugiau žemių, išblaškė kultūringesnes pietryčių gentis. Jos buvo priverstos keltis į kitus rajonus, apgyventus navachų, apačų, pueblų ir kt.

Žygis į Vakarus

XIX a. vyko intensyvi Šiaurės Amerikos Tolimųjų Vakarų kolonizacija. Nuo 1830 m. į prerijas pasipylė baltųjų medžiotojų srautas, nes amerikiečių kompanijos užpirkinėjo bizonų odas. Prasidėjo grobuoniškas bizonų bandų naikinimas. Be to, baltieji medžiotojai imdavo tik odas, o mėsą palikdavo pūti stepėse. Vien tik 1846 m. kailių faktorijos prie Kanados ir Arkanzaso upių supirko 100,000 bizonų odų.

Šitaip baltieji pirkliai skatino ir pačius indėnus vis daugiau medžioti bizonus. Pirkliai nugirdydavo indėnus ir pusdykiai supirkdavo iš jų odas. 1876 metais misionierius Skolenas rašė Kanados provincijos Manitoba gubernatoriui: "...šimtai vargšų indėnų tapo baltojo žmogaus troškulio pinigams aukomis: vieni nunuodyti, kiti sušalo, būdami apsvaigę, treti — pakirsti Jungtinių Valstijų kulkų." Bizonų naikinimas visokeriopai buvo skatinamas ir JAV vyriausybės, kuri šitaip atėmė pagrindinį indėnų pragyvenimo šaltinį.

Lygiagrečiai buvo sudaromos ir grobuoniškos žemės pirkimo sutartys. Pinigai, kuriuos turėjo už tai gauti indėnai, pakliūdavo į vyriausybinių įstaigų, vadinamosios "Indėnų reikalų valdybos," fondą. Vietoj pinigų valdyba išduodavo skurdų maisto produktų, antklodžių ir kitų būtiniausių prekių davinį. Didžiąją pinigų dalį už žemes, pirktas dar praeitame šimtmetyje, JAV vyriausybė ligi šiol neišmokėjo. Vien tik Kalifornijos indėnams ji skolinga 5 milijonus dolerių.

Indėnų rezervacijos

Kapitalistinėje Amerikoje neatsirado vietos indėnams. JAV vyriausybė ieškojo priemonių kaip jais atsikratyti. Buvo sukurtos rezervacijos. Indėnai turėjo būti perkelti į savos rūšies draustinius, kur jie gyventų visiškoje vyriausybės kontrolėje.

Perkėlimas į rezervacijas vyko etapais, prievarta, kariuomenei pavartojus ginklus, ir ta proga dar daugiau išnaikinus "nepaklusnius" vietinius gyventojus.

1887 m. buvo dar sumažinti indėnų rezervacijų plotai. Ypač nuo to nukentėjo lygumų gentys—siuksai, čejenai ir kiti. Dakotos ir Montanos valstijose kilusius neramumus JAV vyrausybė žiauriai numalšino. Iš 194 tūkstančių kilometrų² ploto rezervacijų 1914 m. liko 100 tūkstančių kilometrų² 1930 m., ir tik 64 tūkstančiai kilometrų² 1949 m.

Amerikoje ir Vakarų Europoje yra sukurta ištisa nuotykių literatūros sritis apie kovas prieš indėnus. Baltieji kolonizatoriai paprastai vaizduojami kaip romantiški didvyriai ir netgi indėnų bičiuliai bei užtarėjai. Tai, žinoma, gryna fantazija, nes nebuvo žiauresnių užkariautojų, negu pavieniai JAV traperiai, kurie lenktyniavo su kariuomene savo žvėriškumais. JAV literatūroje ir kine plačiai paplitę siužetai apie "laukinių" indėnų žvėriškumus.

Tačiau nė viename filme nėra ir pėdsako tų baisybių, kurias tikrovėje patyrė patys indėnai susidurdami su "civilizuotais" kolonizatoriais. Indėnai niekuomet neparodė beprasmiško žiaurumo ir nelietė moterų ir vaikų. Jie visada tik gindavosi nuo baltųjų kolonizatorių. Todėl į Main-Rido, Karlo Majaus ir Fenimoro Kuperio romanų kilnius veikėjus baltuosius užkariautojus reikia žiūrėti kaip į tų rašytojų fantazijos vaisių. Tų romanų, taip pat daugelio filmų vaizdai labai tolimi nuo tiesos ir dažniausiai sąmoningai ar nesąmoningai pateisina JAV koloniza-torius.

Pastarųjų metų duomenimis Šiaurės Amerikoje beliko apie 500 tūkstančių indėnų. Iš daugybės genčių—apie 600 — dabar liko tik 200. Kitos buvo visiškai išnaikintos.

Beteisių padėtyje

Juridiškai indėnai buvo pripažinti Amerikos piliečiais tik 1924 m., tačiau kai kuriose valstijose jie pilietinių teisių ir dabar neturi. Naujojoje Meksikoje, Arizonoje, Kalifornijoje indėnai neturi rinkimų teisės, kitose valstijose — ji apribota. Būdami valstybės "globoje," indėnai nustoja ir kitų teisių: jie negali sudaryti kokių nors prekybinių sutarčių, būti atsakovais teisme ir t. t. Ši sistema atima iš indėnų galimybę savarankiškai veikti ir daro juos priklausomus nuo tarpininkų-apgavikų.

Indėnai faktinai neturi savivaldos. Rezervacijose kiekvieną jų žingsnį seka indėnų reikalų valdybos agentai. Genčių tarybos įgaliojimai labai riboti: ji gali spręsti tik švietimo, sveikatos, buitinio aptarnavimo klausimus ir pan. Visose kitose — ūkinėse, politinėse, kultūrinėse ir visuomeninio gyvenimo — srityse indėnai neturi teisių, jie diskriminuojami.

Kaip ir negrams, taip ir indėnams yra nevienodas darbo užmokestis. Ir krizių metu pirmieji darbo netenka indėnai. Indėnas, atvykęs į miestą, dargi turėdamas lėšų, ne visur gali nusisamdyti butą arba apsistoti gerame viešbutyje. Ne visur jis bus įleistas į restoraną. Delevaro, Misisipio ir Karolinos valstijose egzistuoja atskiros mokyklos baltiesiems ir indėnams. Penkiolikoje valstijų uždraustos mišrios vedybos.

Sunkios ekonominės indėnų padėties priežastis yra ta, kad JAV vyriausybė stabdo jų ekonominį išsi-

(Tąsa 6-tam pusl.)

METHUEN-LAWRENCE, MASS.

Ignas ir Rožė Čiuladai

Lapkričio 27 d. sukako 50 metų, kai Ignas ir Rožė Čiuladai susituokė. Jų auksinio jubiliejaus proga suruošė banketą sūnus, marti ir anūkai, Piliečių Klubo salėje, 41 Berkeley St., Lawrence.

Bankete dalyvavo daugelis Čiuladų giminių, pažįstamų ir artimų draugų. Visi jiems linkėjo daug sėkmės.

Lietuvių Socialis Klubas
Miami, Florida

Pranešame atostogautojams, kad Socialio Klubo patalpos atdaros kasdieną.

Sekmadieniais duodami pietūs 1 valandą.
Vėliau seka muzika ir šokiai.

Čia galite gauti informacijų dėl nakvynių ir apsistojimo.

Gera vieta susipažinimui ir laiko praleidimui.

LITHUANIAN SOCIAL CLUB OF MIAMI
2610 N. W. 119th Street, Miami, Florida

Phone 688-4161

DETROIT, MICH.

Stefanija Masytė po operacijos

Šiuo pranešu, kad Stephanie Masis pergalėjo pavojingą, išsišakojusios voties (tumoro) operaciją. Ėmė savaitę laiko, kol gydytojai prisirengė operacijai. Ji gavo daug svetimo kraujo.

Ant operuojamo stalo išgulėjo virš trijų valandų. Jai darė operaciją lapkričio 18 d.

Visų Stephanijos pažįstamų linkėjimas yra, kad ji greitai susveiktų ir kad ligos šaknys nepasikartotų.

Ji gavo laiškų ir atvirlaiškių iš visos Amerikos kraštų, pradedant Brooklynu ir baigiant Los Angeles ir San Francisco.

Stephanės antra operacija atidėta tolimesniam laikui, o gal apsieis ir be jos.

Mano, kaip ir visų jūsų, Stephanie, pažįstamų linkėjimas yra, kad antros operacijos nebereikėtų.

Taipgi galima priminti, kad Stephanie gavo daug įvairių rūšių gėlių ir kitokių dovanų nuo lankytojų.

Stephanijos tėveliai praleido ilgas valandas prie jos lovos. Jūs galite įsivaizduoti Masių padėtį, kuriems nebuvo žinoma, kas atsitiks su dukra.

Be abejonės, Masytė susveikus parašys visiems padėkos žodį už laiškus ir dovanas.

Detroito Lietuvių Klubas laikytame susirinkime lapkričio 24 d., nutarė Masytei, kaip klubo prezidentei, suteikti dovaną; palikta komitetui tai padaryti.

Vincent Zabul

Iš Lietuvos

ŠVIESUS GYVENIMAS

Anykščių rajono Kunigiškių aštuonmetės mokyklos kraštotyrininkai renka medžiagą apie "Lenino keliu" kolūkio ekonomiką, jo laimėjimus. Faktai įtikinamai rodo, kad sąžiningų kolūkiečių — Baukienės, Šukytės, Stuko, Dagio ir daugelio kitų—darbo dėka kolūkis išaugo, suklestėjo. Smarkiai pakilo derlingumas, mėsos ir pieno gamyba. Kolūkio laukuose vis plačiau ir našiau panaudojama technika. Prieš 10 metų kolūkis turėjo vieną automašiną ir traktorių, o dabar — 14 automašinų ir 13 traktorių.

Iš pagrindų pasikeitė ir kolūkiečių gyvenimas. Daugelis šeimų persikėlė iš vienkiemių į naujus namus gyvenvietėse. Pagerėjo gyventojų materialinis lygis. Jeigu, pavyzdžiui, Gikių kaime buržuazijos valdymo metais buvo tik 2 dviračiai ir 3 radijo imtuvai, tai dabar — 20 radijo aparatų, 30 dviračių, 8 motociklai. Vanago šeima turi 3 dviračius ir 2 motociklus. Kolūkiečiai puikiuose savo kultūros namuose kultūringai praleidžia vakarus, turi progos pamatyti Anykščių ir Telšių liaudies teatrų, Vilniaus, Klaipėdos, Panevėžio, teatrų spektaklius, išvysti įdomius filmus, saviveiklininkų koncertus.

Naujas, šviesus gyvenimas atėjo į kaimą.

A. Ilčiukaitė

Ne vien kalbininkams

TSRS Mokslų akademija Maskvoje rusų kalba išleido V. Ilič-Svityčo knygą "Baltų ir slavų kalbų vardažodžių kirčiavimas (Imenna-ja akcentuacija v baltijskom i slavainskom"). Įžangoje autorius dėkoja Lietuvių kalbos ir literatūros instituto kalbotyros sektoriaus kolektyvui, suteikusiam galimybę naudotis lietuvių kalbos žodyno ir lietuvių tarmių atlaso kartotekų medžiaga. Iš tikrųjų, šiame V. Ilič-Svityčo veikale duota labai daug lietuviškų žodžių ir jų rusiškų atitikmenų. Payginti šie žodžiai ir su kitų senų indoeuropiečių kalbų — senovės indų, graikų, germanų—žodžiais. Knyga naudinga studijuojantiems baltų ir slavų kalbų kirčiavimą.

K. Drėgva

SOCIALISTINĖS ŠALYS IR PREZ. JOHNSONAS

Maskva. — Visų socialistinių šalių vyriausybės ir spauda atidžiai sekė naujojo JAV prezidento kalbą, kurią jis sakė Kongrese. Po to TSRS, Lenkijos, Vengrijos, Rumunijos, Bulgarijos ir Rytų Vokietijos spauda plačiai rašė, pasitikėdama, kad Johnsonas laikysis velionio Kenedžio užsienio politikos.

Daugiau įvairių parengimų "Laisvės" naudai!

PHILADELPHIA, PA. & VICINITY

Help Wanted—Female

HOUSEWORK — Upstairs work and laundry. Sleep in. 5½ day week. Must be fond of children. Recent refs. Other help kept.

766-8804

(95-97)

HOUSEKEEPER
Sleep in. Own room and TV.
5 day week.
Mon. thru' Friday.
$35.
Call **MA. 2866**

(95-96)

HOUSEKEEPER. Housework & child care. Live in good home. Private room and TV. Permanent for ridght person.
Call **OR. 3-8599.**

(95-96)

HOUSEKEEPER, between 25-45. Plain cooking, fond of children, no laundry. Live in, good salary. Own room and bath, pleasant surroundings. Must have refs.

LA. 5-7687.

(95-99)

PRANEŠIMAI

LOS ANGELES, CALIF.

Susirinkimai

Gruodžio-December 8 d. įvyks metiniai susirinkimai LDS 35 ir LLD 145 kuopų 11 val. ryte, Danish Hall, 1359 W. 24th St.

Svarbu visiems dalyvauti, nes bus renkama LLD Centro Valdyba ir kuopų valdybos ir komisijos 1964 metams. Taipgi bus pateiktas įdomus LDS 35 kuopos komisijos raportas iš įvykusių pietų ir prakalbų. Visada būna ir kitų svarbių reikalų, liečiančių visuomeniską veiklą, aptarti. Valdyba

(95-96)

WORCESTER, MASS.

Sekmadienį, Gruodžio-December 8, Lietuvių svetainėj, 29 Endicott St., LLD 11-ta kuopa rengia pietus. Grįžęs delegatas iš Chicagoj įvykusio suvažiavimo kovai prieš į šią šalį suvykusius karo kriminalistus duos svarbų raportą.

Turėsime ir svečių.
Pradžia 1 valandą.

(95-96)

HARTFORD, CONN.

Lietuvių moterų klubas rengia kalėdų parę sekmadienį, gruodžio 8 d., 1 val. popiet, 157 Hungerford St. Bus duodami geri pietūs—nariams veltui, o svečiams reikės duoti dovanų. Po to bus žaismių. Kviečiame visus atsilankyti ir gražiai praleisti popietę visiems sykiu, baigiant metus. Komisija

(95-96)

CLEVELAND, O.

LMS Clevelando skyriaus susirinkimas įvyks ketvirtadienį, gruodžio 5 d., 7 val. vakare, LDS klubo svetainėj, 9305 St. Clair Ave.

Prašome visus narius dalyvauti šiame susirinkime. Turime daug dalykų aptarti. Taipgi bus renkama kuopos valdyba ateinantiems metams. Sekr. S. Kuzmickas

(95-96)

Šiaurės Amerikos indėnai

(Tąsa iš 5-to pusl.)

vystymą. Yra žinoma, kad didesnė dalis žemių, kuriose gyvena indėnai, netinka žemės ūkiui — tai arba dykumos, ar kalnuotos vietovės. Gamtinių turtų panaudojimas indėnams irgi neprieinamas. Rezervacijos yra pigios darbo jėgos šaltinis . Daugelyje vietų vidutinis metinis indėnų uždarbis siekia iki 200 dolerių, o prieš antrąjį pasaulinį karą buvusių "penkių civilizuotų genčių" — vos 54 dolerius.

Didelis mirtingumas

Indėnų tarpe paplitusios ligos, sukeltos nuolatinio badavimo. Ypač aukštas mirtingumo procentas vaikų tarpe. Vidutiniškai iš 1,000 indėnų vaikų miršta nuo 110 iki 180. Mirtingumas nuo tuberkuliozės indėnų tarpe 20 kartų didesnis, negu visoje šalyje. Baisi nelaimė yra trachoma. Net 30 procentų navachų serga šia liga. Iki 1924 m. jokios reguliarios medicininės pagalbos nebuvo. Ne daug geresnė padėtis ir dabar.

Indėnų švietimu rūpinasi indėnų reikalu valdyba. Fondus švietimui skiria iš dalies ši valdyba, iš dalies juos papildo mokesčiai, surinkti iš tu pačiu indėnų. Apie tai, kokios indėnų vaikų gyvenimo ir mokymosi sąlygos daugumoje mokyklų, rašė darbo sąlygų JAV tyrinėtojas Vilsonas: "Jie verčiami dirbti visokiausius priverčiamuosius darbus nepakeliamai basiose salygose. Vasarą daugelis iš jų dirba Kanzaso ir Kolorado žemės ūkio plantacijose.. jie mušami, ir sodinami į karcerį už "blogai atliktą" darbą. Daugelis vaikų šiose valstybinėse įstaigose suserga tuberkulioze ir trachoma." Tačiau ir šitokių "mokyklų" nepakanka. ir tos pačios dažnai būna toli už rezervacijų ribų. Oficialiais 1947 m. duomenimis 120 tūkstančių indėnu vaikų, atseit dauguma, visiškai nesimokė.

Proto nuodytojai

Nei indėnų reikalų valdyba, nei misionieriai negailėjo jėgų religiniam indėnų auklėjimui. Pirmenybė šioje srityje priklauso katalikų bažnyčiai. Trečdalis Amerikos indėnų laikomi katalikais. Indėnams "atversti" į tikėjimą misionieriai nesišlykštėjo jokių priemonių. Veiksmingiausia iš jų buvo pagalbos badaujantiems atėmimas.

Tačiau kokios priemonės bebūtų taikomos indėnams, jie vis labiau ir labiau kovoja dėl savo teisių.

Negausi indėnų inteligentija stengiasi atgaivinti nacionalinį meną, kultūrą, išlaikyti kalbą, papročius. Indėnų tarpe daug gabių menininkų, skulptorių, artistų. Tačiau Indėnu reikalų valdyba apriboja jų veiklą religine tematika, egzotika.

Išradingi JAV biznieriai, išnaudodami tas romantiškas legendas, kurias eiliniam amerikiečiui yra įskiepijusi literatūra ir kinas, ir čia sukūrė sau pasipelnijimo šaltini. Už labai menką atlyginima indėnai priversti pasidaryti muziejiniais eksponatais egzotikos ištroškusiems turistams. Pasamdyti indėnai aprengiami spalvingais, fabrikuose tam tikslui specialiai pagamintais rūbais, galvos apdangalas iškaišojamas nailoninėmis plunksnomis, iš nailono ir perlono medžiagos ištiesiamos palapinės, ir visa tai pateikiama eiliniam turistui kaip "laukinių vakarų" romantika.

Turistas gali už tam tikrą mokestį nusifotografuoti šalia "kraugerio indėno" palikuonio arba pasižiūrėti "tikro" karo šokio prie laužo. Tačiau patys indėnai labai kenčia nuo tokio pažeminimo ir, tik sunkaus vargo spaudžiami, sutinka būti turistų žaisleliu. Indėnų inteligentija kol kas vis dėlto dar nepajėgia kovoti su diskriminacine JAV politika. Indėnams faktiškai uždarytas kelias į specialesnes intelektualines profesijas. Indėnas su aukštuoju mokslu — retenybė. Amerikos mokslininkų tarpe indėnų kilmės žmonės skaičiuojami vienetais, o ir tie patys daugiausia metisai.

Galvas ir jie galdė

Indėnai aktyviai dalyvavo antrajame pasauliniame kare. Grįžę iš karo po pergalės prieš fašimą į rezervacijas, indėnai kaip ir negrai tikėjosi didelių permainų savo gyvenime. Neatsitiktinai kaip tik po karo suaktyvėjo politinė liaudies masiu veikla visose šalyse. Ir indėnai vis dažniau pakelia balsą savo teisėms ginti. Per visą pasaulį nuskambėjo pilnas nepasitenkinimo ir protesto skundas į SNO 1950 m. Reikia paminėti, kad jo kopiją grupė irokėzų vadų įteikė Tarybų Sąjungos delegacijai penktosios Generalinės Asamblėjos sesijos metu.

Nacionalinis indėnų išsivadavimas neatskiriamai susijes su amerikiečių proletariato kova už šalies demokratizavimą. Kovą prieš rasine negrų, indėnų, meksikiečių ir kitu tautinių mažumų diskriminaciją Amerikos proletariatas, vadovaujamas JAV komunistų partijos, taip pat laiko kova už socialinį išsivadavimą iš kapitalistinės vergovės.

H. Kristapavičius

Kregždės užmūrijo žvirblį

Kerčėje buvo stebėtas labai įdomus įvykis. Žvirblis įsitaisė kregždžių lizde, pasinaudojęs šeimininkų išvykimu. Iš pradžių dvi—trys kregždės bandė įsibrovėlį išvyti, bet jis atkakliai tupėjo patogiuose namuose. Tada kregždės pradėjo šauktis savo drauges. Prie lizdo lėkė vis naujos ir naujos kregždės. Dalis jų liko prie lizdo "budėti", o kitos tuoj kažkur išskrido ir vėl sugrįžo. Pasirodo, kad jos skrido statybinės medžiagos, kuria per 7—10 minučiu užmūrijo žvirblį lizde. Paskui dauguma kregždžių išskrido, tačiau kai kurios periodiškai sugrįždavo prie lizdo, tarytus norėdamos patikrinti ar patikimai atliktas jų darbas.

ALKANAS ŠERNAS

Karšta buvo ši vasara, šalta pernykštė žiema. Taip šalta ir gili, kad dargi šernai neįstengdavo pro ledinę dangą prisiknisti prie maisto. Baltarusijoje šerną baltasis badas privertė ateiti į kolūkio kiaulių fermą. Ištisą mėnesį jis svečiavosi pas namines kiaules, kartu su jomis ėdė, kartu šonus šildėsi šiltame tvarte. Tačiau vos šiek tiek atšilo, ir šernas grįžo į laisvę.

Konstituciją keičiant

JAV-jų Konstitucija, nuo to laiko, kai buvo patiekta priėmimui pirmosioms 13-ai valstijų ir ratifikuota 1789 m. kovo mėn. 4 d., buvo pakeista 23 kartus. Kiekvienam šių pakeitimų iniciatyva atėjo iš suinteresuotų asmenų, kurie rašydami laiškus, susirinkimuose, per komentarus laikraščiuose ir kitokiais būdais padarė įtaką į Kongreso narius, kad reikalas Konstituciją peržiūrėti yra būtinas.

Pakeitimo projektas tada yra pasiūlomas vieno Kongreso atstovų arba senatorių. Po to seka vieši apklausinėjimai dėl pasiūlymų. Per šiuos viešus apklausinėjimus bet kuris suinteresuotas asmuo gali išdėstyti savo pažiūras prieš arba už pasiūlytus pakeitimus.

Po visų apklausinėjimų siūlomo Konstitucijos pakeitimo tekstas būna svarstomas ir diskusuojamas Kongrese. Jeigu jis gauna 2 trečdalių balsų didžiumą abiejuose Kongreso rūmuose, būna siunčiamas valstijoms ratifikavimui. Kiekviena valstija tada daro apklausinėjimus ir veda diskusijas dėl pasiūlymų pirma nuspręsdama už ar prieš tą pakeitimą. Kai trys ketvirtadaliai valstijų (kas reiškia 38) atsiunčia Kongresui pranešimus, kad pakeitimą priima, tada jis būna deklaruotas kaip Konstitucijos dalis.

Bet kuriuo šios ilgos procedūros metu pasiūlymo palaikytojai arba oponentai turi teisę pareikšti savo nuomones. Kongresiniai ir valstijiniai apklausinėjimai jau būna įvykę. Laikraščių leidėjai užima savo pozicijas ir publika yra taip pat laukiama, kad išreikštų savo nuomonę per laiškus laikraščiams. Trumpai, tauta būna informuota apie teigiamybes arba neigiamybes pasiūlyto Konstitucijos pakeitimo ligi to laiko, tai trys ketvirtadaliai valstijų balsuoja.

Tik vienas pakeitimas buvo priimtas (aštuonioliktas, uždraudžiantis alkoholinių gėrimų gaminimą ir pardavimą ir vėl atšauktas (dvidešimt pirmu pakeitimu). Šis atšaukimas įvyko po 14 metų mėginimo, kai žmonių buvo jaučiama, kad 18-asis pakeitimas buvo nepatenkinamas.

22-as pakeitimas gali būti paimtas pavyzdžiu sunaudoto laiko JAV-ų Konstitucijos pakeitimo aktui. Šis pakeitimas uždraudžia asmeniui būti išrinktam prezidentu daugiau kaip du kartus. Jis buvo pasiūlytas valstijoms 1947 m. kovo 21 d., bet nebuvo ratifikuotas reikiamų trijų ketvirtadalių valstijų ligi 1951 m. vasario mėn. 26 d., nes sukėlė didelę opoziciją. Mažiau kontroversiniai pakeitimai buvo priimti per trumpesnį laiką.

Kaip yra rašyta, naujai pasiūlytas pakeitimas eina prie priėmimo. Pagal jį piliečių teisė balsuoti federaliniuose rinkimuose ir primaruose nebus atimta už nemokėjimą mokesčių. Jeigu kelios likusios valstijos ratifikuos šį pakeitimą, jis pasidarys 24-uoju Konstitucijos pakeitimu (pataisymu ar papildymu.—**Red.**).

ACNS

Nauja knyga apie JAV pilietybę

Amerikos Taryba Tautų Tarnybai, tautinė neprofitinė organizacija, užsiimanti imigracijos ir natūralizacijos problemomis, 1963 metų birželio mėn. išleido naują peržiūrėtą knygos "Kaip Pasidaryti JAV-jų Piliečiu" laidą.

Knyga apie natūralizaciją nurodo reikalavimus pilietybei gauti, aprašo kiekvieną natūralizacijos proceso žingsnį ir nusako, ką noris gauti pilietybę turi atlikti, kad pasidarytų piliečiu. 128 puslapių knygoje taip pat, šalia Konstitucijos ir Nepriklausomybės Deklaracijos, randasi ir specialus 130 klausimų ir atsakymų skyrius apie Amerikos istoriją ir valdžią, kaip pagalbinė studija pilietybės egzaminams pasiruošti.

Knygą "Kaip Pasidaryti Piliečiu," parašyta anglų kalba, suteikia informacijų apie eilę dalykų, kuriais galį tapti piliečiais asmenys labai susirūpinę ar klaidingai supranta, kad jie jiems užstoja kelią tapti piliečiais. Nors ir yra tiesa, jog Amerikos pilietybė nėra nei lengvai duodama, nei lengvai pasiekiama, o tačiau ją gali dauguma, išskyrus mažą skaičių, gauti. Ypač senesnio amžiaus žmonės yra linkę trauktis nuo žingsnio, kuris jiems atrodo sunkiai įmanomas. Tai dažnai tiesa tais atvejais, kurie nemoka anglų kalbos. Daugumai senesnių žmonių nėra žinoma, kad jie gali, tam tikromis aplinkybėmis, būti atleidžiami nuo anglų kalbos nemokėjimo.

Ši pagrindinė knyga taip pat suteikia informacijų apie komplikuotas technines problemas, su kuriomis susiduria mokytojai, socialiniai darbuotojai, advokatai, bibliotekininkai ir kiti specialistai, padedą imigrantams pasidaryti Amerikos piliečiais.

1922 m. pirmą kartą išspausdinta knyga "Kaip Pasidaryti JAVjų Piliečiu" pasidarė standartiniu šios srities veikalu. Dabartinė pagrindinai peržiūrėta 20-ta laida apima daugelį pakeitimų, padarytų JAV-jų natūralizacijos įstatymuose nuo McCarran-Walter Emigracijos ir Tautybės Akto pravedimo 1952 m. Knyga kainuoja vieną dolerį ir ją galima gauti, parašant Amerikos Tarybai Tautų Tarnybai (American Council for Nationalities Service), 20 West 40th St., New York 18, N. Y.

PRANEŠIMAI

OZONE PARK, N. Y.

LDS 13 kp. priešmetinis susirinkimas įvyks trečiadienį, gruodžio 4 d., 7:30 val. vak., 102-02 Liberty Ave. Šis susirinkimas bus svarbus, nes bus perrenkama valdyba sekantiems 1964 metams. Taipgi turime gerai prisiruošti kalėdinei programai gruodžio 22 d. Kviečiame visus dalyvauti susirinkime ir parengime. P. Babarskas, sekr. (95-96)

BROOKLYN, N. Y.

LDS 1-os kuopos priešmetinis susirinkimas įvyks antradienį, gruodžio 3 d., 7:30 val. vakare, "Laisvės" salėje, 102-02 Liberty Avenue, Ozone Parke. Visi nariai kviečiami dalyvauti susirinkime, nes bus kuopos valdybos rinkimas sekantiems metams. Valdyba (95-96)

PARDAVIMAI

NAMAS PARDAVIMUI

Huntington, L. I. Gerame stovyje. 4 kambariai. Žemės plotas 50 x 150. Pigūs taksai. $8,500.

Šaukite vakarais **HA. 3-8778.**

(95-96)

Jubiliatai J. ir K. Rušinskai

Jonas Rušinskas

Konstancija Rušinskienė

"Laisvės" administracijai priduotas toks raštelis ir su daugiau kuo:

Šiemis dienomis suėjo mūsų vedybinio gyvenimo 50 metų sukaktis. Manome, kad bus gražiausia, jei šį savo auksinį jubiliejų atžymėsime $50.00 dovana į laikraščio fondą. Prašome. priimti.

Jonas ir **Konstancija Rušinskai"**

Brocklyn, N. Y.

—:—

Dėkodamas už gražią dovaną, "Laisvės" kolektyvas šia proga sveikina draugus J. ir K. Rušinskus, linkėdamas jiems ilgiausių metų ir geriausios sveikatos!

Abudu draugai Rušinskai —ilgamečiai mūsų veikėjai; abudu darbuojasi visuomeninėje veikloje ,taipgi mene.

Neseniai Jonui Rušinskui sukako 70 metų amžiaus. Jis dar tvirtas; laikosi gerai.

Gi Konstancija Rušinskienė—ilgametė aidietė, taipgi Aido choro Moterų kvarteto narė; turi puikų altą. Jinai yra daug nudirbusi ir dabar dažnai tebepatarnauja organizacijoms pramogų šeimininkės pareigose.

Žemiau telpa laiškutis iš Vilniaus, prisiųstas šia pačia proga. — **Red.**

—:—

Gerb. Drg. **Mizara!**

Prašau Jūsų priimti mūsų visų širdingiausius linkėjimus. Mes linkime Jums sveikatos ir laimės asmeniniame gyvenime.

Turime į Jus didelį prašymą. Mes prašome Jūsų pasveikinti per Jūsų laikraštį "Laisvę" mūsų vardu d.d. Konstanciją ir Joną Rušinskus jų vedybinio auksinio jubiliejaus proga, palinkėti Jiems daug, daug laimės, sveikatos ir sėkmės visuomeniniame darbe. Kiek mums yra žinoma, šis Jubiliejus sukanka š. m. lapkričio mėn. 23-25 d.

Už šią padarytą mums paslaugą mes būsime Jums labai dėkingi ir iš anksto sakome Ačiū!

Justas ir Regina Rugieniai

Vilnius

Apie mirusįjį Petrą Baranauską

Lapkričio 19 dieną mirė bridgeportietis Petras Baranauskas, kuris savo laiku dirbo "Laisvės" spaustuvėje linotipininku ir gyveno Brooklyne. Jis buvo 56 metų amžiaus. Petras gimė Jungtinėse Amerikos Valstijose. Prieš pirmąjį pasaulinį karą jo tėvai grįžo iš Amerikos ir parsivežė sūnų. Pažinojau jo tėvą Lietuvoje: Banarauskai tuomet gyveno Taručionių kaime, Merkinės valsčiuje, vėliau persikėlė gyventi į Veismūnų kaimą.

Palikęs šeimą Lietuvoje, Petro tėvas ir vėl kuriam laikui grįžo į Ameriką. Atsimenu, rodos 1920 metais, užėjo jis į "Laisvės" leidyklą Brooklyne, norėdamas pamatyti mūsų leidyklą (jis buvo nuolatinis "Laisvės" prenumeratorius) ir pasišnekėti su manim.

—Grįžtu Lietuvon pas savo šeimą, — sakė jis.

Palinkėjau jam laimingos kelionės ir sėkmės ir prašiau mūs nepamiršti.

Praėjus gerokam laikui, nuvykstu į Paterson, N. J., sakyti kalbos; radau ten ir Petrą Baranauską. Po prakalbų jis mane lydėjo ligi geležinkelio stoties. Papasakojo smulkiau apie save. Klausiau, ar jis norėtų mokytis linotipininku, — sakiau, jei mums kada prireiktų, aš jį rekomenduočiau direktorių tarybai. Jis sutiko. Už kiek laiko mums kaip tik prireikė jauno žmogaus, kuris galėtų mokytis linotipininku.

Petras greit pramoko tos profesijos ir, susitaupęs kiek pinigų, vyko į Lietuvą atostogų. Ten vedė iš mano gimtojo kaimo (Savilionių) Eleną Svirnelytę.

Po kurio laiko Petras pasitraukė iš "Laisvės" spaustuvės; jiedu persikėlė gyventi į Bridgeportą (Conn.). Ten jis dirbo fabrike; sakė uždirbo kur kas daugiau nei "Laisvėje"; susilaukė sūnaus Alfredo. Įsigijo namą Fairfielde, netoli Bridgeporto.

Kurį laiką politiškai velionis buvo "susimaišęs." Bet jis mums patiko už tai, kad, kuomet andai Bridgeporte įvyko didelis darbininkų streikas, tai Petras reguliariai rašė (žinoma, slapyvardžiu) "Laisvei" apie streiko eigą žinias. Jis buvo gerokai pramokęs rašyti.

Kadaise Petras bandė kurti ir grožinę literatūrą—tai buvo seniai. Vienas ar du jo apsakymai tilpo "Laisvėje."

Per pastaruosius penkerius metus jis tarnavo Bridgeporto Jaunų vyrų dojos klube manadžerium. Jam mirtinai susirgus, tas pareigas perėmė jo žmona Elena, iki tol dirbusi jo pagalbininke. Sūnus Alfredas lanko Bridgeporto universitetą. Petro tėvai jau seniai mirę, bet, rodosi, dar gyvas jo brolis, gyvenąs Lietuvoje.

Gerai pažinau ir Elenos Baranauskienės tėvus ir tėvukus. 1959 metais su H. Zimanu buvome sustoję pas Svirnelius — "Tarybinio artojo" kolūkiečius; dar buvo gyva ir jos tėvo motina — apie 100 metų senutė. H. Zimanas nutraukė Elenos tėvų fotonuotrauką, ir aš parvežiau ją Baranauskams.

Šiemet, kai Ieva lankėsi Lietuvoje, ji taipgi aplankė Svirnelius.

Gaila Petro; per anksti pasitraukė iš gyvųjų tarpo.

Tegu jis ramiai ilsisi, o Elenai, Alfredui, taip pat Petro giminėms Lietuvoje, reiškiu nuoširdžią užuojautą!

R. Mizara

Kritika prie kritikos

Kadangi buvo duota pastaba A. Gilmanui dėl jo aprašymo "Laisvės" koncerto, įvykusio lapkričio 10 d., tai man nuostabu, kad neita toliau ir nepasakyta daugiau apie tą raštą.

Mano akimis žiūrint, ten per daug angliškų žodžių. (Gilmanas visuose savo raštuose mėgsta įterpti svetimų žodžių.) Jau kad sūdyta, tai sūdyta! — kas kelintas žodis — angliškas. O gal jis nori parodyti, kad jau pamiršo savo gimtąją kalbą? Kaip ten bebūtų, aš visvien manau, kad redakcija turėtų pagelbėti A. Gilmanui tokiais atvejais ir pakeisti jo angliškus žodžius lietuviškais.

Kita pastaba A. Gilmanui bus ta: K. Rušinskienė niekad nedainavo soprano balsu ir dabar nedainuoja; ji dainuoja **alto,** ir ji turi gana stiprų gražų altą.

Norisi pasakyti: Kam rašyti, jeigu nežinai, ką rašai?

Rušinskų Draugė

Sveikina iš Floridos

"Sveika, Lilija! Daug linkėjimų tau ir 'Laisvės' personalui iš saulėtos Floridos. Pataikiau labai gražų orą ir maudytis galima kasdien. Piknikaujame naujame klube ir čia šventėm 'Thanksgiving' su šiaurių kalakutu. Mildred Stensler."

Matyt, Mildred laimingesnė už mane, jai pasitaikė gražesnis oras negu man besisvečiuojant Miamyje. Gerai, kad mūsų Aido choro mokytoja linksmai leidžia atostogas, ilsisi, nes sugrįžus reikės jai ir aidiečiams ruoštis žieminiam sezonui. Laukiame tavęs, Mildred! —L. K—tė.

—:—

P.S.Aidiečiams primintina, jog Mildred yra pasižadėjusi sugrįžti, teikti pamoką jau šį penktadienį, gruodžio 6 d., 8 val. vakaro.

Portugalai neis iš Angolos

Lisabonas. — Angola kelis kartus didesnė ir turtingesnė už Portugaliją. Angola užima 481,350 kvadratinių mylių plotą, o Portugalija tik 35,466.

Portugalai Angolą valdo nuo 16-tojo amžiaus, tai turtingiausia Afrikoje teritorija. Portugalai Afrikoje yra pavergę ir Mozambiką, kuri užima 297,730 kvad. mylių plotą.

Abidvi teritorijos turtingos iškasamais turtais. Dabar portugalai su JAV kapitalistais ten įrengia naujas elektros jėgaines, tiesia kelius, stato fabrikus ir nesirengia trauktis. Angoloje ir Mozambikoje gyvena apie 12,000,000 negrų, o baltųjų tik keli šimtai tūkstančių.